

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าและ การบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้านอกราชอาณาจักร

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจให้สามารถดำเนินไปได้อย่างเสรีและเป็นธรรม โดยกฎหมายการแข่งขันทางการค้านั้นเกิดขึ้นมาจากผลกระทบที่ระบบเศรษฐกิจได้รับเมื่อเกิดการผูกขาดทางการค้าขึ้น กล่าวคือ ไม่ว่าที่ใดก็ตามเกิดการผูกขาดขึ้นระบบเศรษฐกิจก็จะต้องมีปัญหาหรือล่มสลายลงไป ซึ่งในอดีตนั้นการผูกขาดเกิดขึ้นอยู่เสมอโดยไม่มีการควบคุมแต่อย่างใด เพราะวาระบบเศรษฐกิจมักจะถูกควบคุมโดยกษัตริย์ หรือชนชั้นปกครองของสังคมที่มีอำนาจเด็ดขาดในทุกๆ เรื่อง แต่ในเวลาต่อมา เมื่อระบบเศรษฐกิจที่ถูกผูกขาดโดยกษัตริย์หรือชนชั้นปกครองได้ถูกต่อต้านและนำมาสู่การเกิดระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมขึ้น ทำให้เกิดการค้าได้อย่างเสรี ผู้ประกอบธุรกิจต่างมาดำเนินธุรกิจแข่งขันกันในระบบเศรษฐกิจ แต่การแข่งขันส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจได้กำไรจำนวนไม่มากตามที่ตนเองต้องการ ดังนั้นผู้ประกอบธุรกิจจึงได้พยายามหาวิธีการต่างๆ เพื่อทำลายการแข่งขันระหว่างกันและสร้างอำนาจการผูกขาดขึ้น เพื่อให้ตนได้รับกำไรสูงสุดในการประกอบธุรกิจ แต่วิธีการต่างๆ ที่เป็นการทำลายการแข่งขันทางการค้านั้น นำมาซึ่งความเดือดร้อนแก่ผู้บริโภคสินค้า ผู้ประกอบธุรกิจด้วยกัน รวมทั้งระบบเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องตรากฎหมายการแข่งขันทางการค้าขึ้นมาดูแลระบบเศรษฐกิจของประเทศ และด้วยการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ เทคโนโลยี การสื่อสาร และการคมนาคมขนส่ง ทำให้พฤติกรรมการทำลายการแข่งขันทางการค้ามีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่ให้ไปมีผลกระทบในอีกประเทศหนึ่ง กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศต่างๆ ที่ตราขึ้นมาใช้บังคับภายในประเทศนั้นย่อมไม่สามารถแก้ไขกับพฤติกรรมการทำลายการแข่งขันทางการค้าที่เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะดังกล่าวได้ ดังนั้นจึงเกิดการเริ่มต้นที่จะขยายเขตอำนาจการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้านอกราชอาณาจักร ในกรณีที่การกระทำนั้นมีผลกระทบมายังภายในราชอาณาจักรเกิดขึ้น ซึ่งการขยายเขตอำนาจการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับจากองค์กรระหว่างประเทศและมีความพยายามที่จะพัฒนาให้การบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน โดยประสงค์จะให้เกิดการยอมรับการบังคับใช้กฎหมายนอกราชอาณาจักรระหว่างกัน แต่เนื่องจากความแตกต่างในเรื่องของสภาพ

เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนา ทำให้องค์กรระหว่างประเทศไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการในเรื่องนี้

2.1 ความเป็นมาและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางการค้า

การแข่งขันทางการค้าและการผูกขาดทางการค้าเป็นคำที่มักจะได้ยินอยู่บ่อยครั้งไม่ว่าจะภายในประเทศไทยหรือในต่างประเทศ โดยการแข่งขันทางการค้าเป็นพฤติกรรมที่ลักษณะตรงกันข้ามกับการผูกขาดทางการค้า ซึ่งการผูกขาดทางการค้าเป็นสิ่งที่ไม่มีประเทศใดต้องการให้เกิดขึ้นภายในระบบเศรษฐกิจการค้าของประเทศตนเอง เพราะว่าการผูกขาดทางการค้ามักจะนำมาซึ่งความเสียหาย ทั้งต่อการพัฒนาการค้าและผลิตภัณฑ์ การใช้ทรัพยากร ราคาสินค้า รวมทั้งระบบเศรษฐกิจในภาพรวมเนื่องจากในปัจจุบันเป็นยุคของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (Free Enterprise System) ที่มักจะให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างเสรี อยากรประกอบธุรกิจอะไร ที่ไหน เมื่อใดก็ได้ตามความต้องการ แต่ความเป็นเสรีนี้เองทำให้ผู้ประกอบการกระทำพฤติกรรมที่เป็น การผูกขาดทางการค้ามากขึ้น จนในที่สุดรัฐต้องเข้ามาดูแลปัญหาในเรื่องนี้โดยการออกกฎหมาย การแข่งขันทางการค้าขึ้นมาใช้บังคับ โดยกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในปัจจุบันนับว่าเป็น กฎหมายที่มีความสำคัญ และประเทศต่างๆ เกือบทั่วโลกต่างบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ขึ้นใช้บังคับ เหตุที่ทำให้กฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีความสำคัญก็เพราะว่ากฎหมายการแข่งขันทางการค้า เกิดขึ้นมาจากวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการผูกขาดทางการค้า ป้องกันและดูแลระบบเศรษฐกิจให้ สามารถดำเนินไปได้อย่างเสรีและเป็นธรรม โดยกฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นแนวคิดที่ได้รับ การยอมรับอย่างมากในยุคของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม เพราะว่าเป็นช่วงนี้เกิดความ เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ หลักการ และแนวความคิดทางด้านการผลิตและการค้าไปจากอดีต อย่างมาก ส่งผลให้พฤติกรรมผูกขาดมีความหลากหลายและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ของประเทศอย่างเห็นได้ชัดเจน และแม้ว่าแนวความคิดต่อต้านการผูกขาดจะเกิดขึ้นชัดเจนในยุค ของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมก็ตาม แต่ถ้าหากทำการศึกษาประวัติศาสตร์ของระบบเศรษฐกิจ ของโลกจะทำให้ทราบว่า การผูกขาดทางการค้าและการผลิตนั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นในยุค ของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม หากแต่ว่ามีมานานหลายพันปี โดยในอดีตนั้นไม่ว่าจะเป็นระบบ เศรษฐกิจในยุคใดก็จะเกิดการผูกขาดขึ้นตลอดเวลา และเมื่อเกิดการผูกขาดขึ้นแล้วระบบเศรษฐกิจ ของยุคนั้นๆ ก็มักจะมีปัญหาและทำให้ระบบเศรษฐกิจต้องล่มสลายไปในที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้หลายๆ ครั้งก็ย่อมส่งผลให้เกิดการพยายามหาแนวคิดเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบในการ

ผูกขาดทางการค้า ในที่สุดก็เกิดกฎหมายการแข่งขันทางการค้าขึ้นมาเพื่อรองรับต่อการแก้ไขปัญหาในการผูกขาด

เมื่อการผูกขาดทางการค้าเป็นหัวใจสำคัญที่นำมาสู่การเกิดแนวความคิดของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า ดังนั้นจึงต้องทำการศึกษาถึงการผูกขาดที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงแนวความคิดของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า จึงต้องศึกษาว่าการผูกขาดนั้นคืออะไร รวมทั้งศึกษาถึงระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมกับการแข่งขันทางการค้า และเหตุผลใดการผูกขาดทางการค้าจึงควรได้รับการควบคุมไม่ให้เกิดขึ้นภายในระบบเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน

2.1.1 ความเป็นมาของการผูกขาดทางการค้า

การผูกขาดทางการค้าไม่ใช่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาใหม่ในระบบเศรษฐกิจ หากแต่ว่ามีความเป็นมาที่ยาวนานทุกยุคสมัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1.1 ยุคโบราณ

การผูกขาดในยุคโบราณมีการพัฒนาควบคู่มากับการพัฒนาทางการค้าและระบบเศรษฐกิจ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุค โดยทั้ง 3 ยุคนั้นเมื่อพิจารณาถึงการผูกขาดแล้วจะพบว่าการผูกขาดมักจะเกิดขึ้นโดยชนชั้นสูง อันได้แก่ กษัตริย์ หรือขุนนางในระบบศักดินาเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมระบบเศรษฐกิจและสังคมในยุคนั้น

(1) ยุคก่อนประวัติศาสตร์

มนุษย์ยังใช้ชีวิตอยู่ตามธรรมชาติ กิจกรรมส่วนใหญ่ คือ การหาอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติเพื่อยังชีพ โดยวิธีการล่าสัตว์ เก็บผลไม้ โดยมักจะพักอาศัยตามถ้ำหรือใต้ต้นไม้ ซึ่งในยุคแรกนี้ระบบเศรษฐกิจของมนุษย์จะยังไม่มีการค้าขายแลกเปลี่ยนกันชัดเจน หากแต่เป็นไปในลักษณะการหาอาหารเพื่อบริโภคแบบวันต่อวัน ไม่มีการเก็บหรือกักตุน แต่ในเวลาต่อมาสังคมมนุษย์มีการพัฒนามากขึ้น กล่าวคือ มีการคิดประดิษฐ์อาวุธและเครื่องมือต่างๆ ขึ้นมาเพื่อใช้ในการแสวงหาอาหาร และมีการพยายามผลิตอาหารขึ้นเองแทนการหาอาหารที่ได้จากธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว ส่งผลให้เศรษฐกิจในยุคก่อนประวัติศาสตร์มีการพัฒนามากขึ้น โดยในยุคนี้นักประวัติศาสตร์ได้ใช้ลักษณะเครื่องมือและอาวุธเป็นตัวกำหนดในการตั้งชื่อของยุคก่อนประวัติศาสตร์เป็น 5 ยุค¹ ได้แก่ ยุคหินเก่า ยุคหินใหม่ ยุคทองแดง ยุคสำริด และยุคเหล็ก

ในยุคของหินเก่าและยุคหินใหม่รูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะเป็นไปในลักษณะของการหาอาหารและการทำเกษตรเพื่อยังชีพ โดยอาวุธและเครื่องมือผลิตมาจากหินที่มี

¹ อัสสัมชัญ พงศ์ ฉัตราคม. (2558). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง หน้า 1-2

รูปแบบการผลิตแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ยังไม่รู้จักรถนำแรงงานสัตว์มาช่วยในการผลิต ทำให้ในยุคนี้ยังไม่สามารถผลิตอาหารได้มากเกินพอที่จะทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำตามความถนัดได้ ทำให้ในยุคนี้ยังไม่มี การผูกขาดทางเศรษฐกิจของผู้ใดขึ้น เนื่องจากแต่ละคนต่างก็มีรูปแบบการผลิตและเครื่องมือแบบไม่ซับซ้อน ยังไม่มีใครที่มีศักยภาพในการผลิตมากกว่าใคร ทำให้แต่ละคนมีความคิดแต่เพียงว่าจะผลิตเพื่อการบริโภคของตนเองและครอบครัว

ต่อมาสังคมมีการพัฒนารูปแบบการผลิตเครื่องมือและอาวุธโดยการหลอมโลหะทองแดง ทำให้ในยุคนี้ถูกเรียกว่า ยุคทองแดง ซึ่งในยุคทองแดงนี้สังคมมนุษย์เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มักจะย้ายถิ่นฐานไปเรื่อยๆ ก็เริ่มมีเปลี่ยนมาเป็นการตั้งถิ่นฐานถาวร ทำให้เกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นหลายชุมชน และมีการสร้างกฎเกณฑ์ทางสังคมระหว่างกันเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ในส่วนของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของยุคทองแดงนี้มีลักษณะที่พัฒนา มากกว่าในยุคหิน เพราะว่า ในยุคทองแดงนี้ได้พัฒนาการทำเกษตรให้มีผลผลิตที่มากกว่า ปริมาณความต้องการเพื่อบริโภคแบบวันต่อวันหรือเพียงพอแค่ในระยะเวลาอันสั้น โดยในยุคทองแดงประสงค์จะผลิตผลผลิตส่วนเกินให้ได้ในปริมาณมากๆ เพื่อจะได้เก็บไว้สำหรับบริโภค ในช่วงที่ไม่อาจทำการผลิตได้ ประกอบกับมีการประดิษฐ์ยานพาหนะจำพวกเกวียน¹ เพื่อใช้ในการขนส่ง ทำให้ในยุคนี้เริ่มเกิดการแลกเปลี่ยนผลผลิตต่อกันซึ่งนำมาซึ่งการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ ส่งผลให้การค้าขายตัวมากขึ้นในยุคนี้ อย่างไรก็ตามในยุคนี้ยังไม่ปรากฏว่ามีการผูกขาดทางการค้าเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ อาจจะเป็นเพราะว่าสภาพเศรษฐกิจและสังคมยังมีเป้าหมายเพื่อการยังชีพเป็นสำคัญ

การพัฒนาการประดิษฐ์เครื่องมือของยุคทองแดงได้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาให้แก่ยุคต่อมา คือ ยุคสำริด ที่ยุคนี้ถูกเรียกว่ายุคสำริดเนื่องจากว่า เครื่องมือและอาวุธในยุคนี้เกิดจากการพัฒนาต่อมาจากยุคทองแดง โดยการนำทองแดงมาผสมเข้ากับดีบุก ทำให้ได้เครื่องมือและอาวุธที่เรียกว่าสำริด แม้ว่าสำริดจะทำให้เครื่องมือและอาวุธที่มีความแข็งแรงมากขึ้น แต่คุณสมบัติกลับไม่ได้ดีไปกว่าในยุคทองแดงแต่อย่างใด² แต่ในยุคนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ถูกพัฒนาไปอย่างมากด้วยเหตุผลสำคัญ คือ การใช้เงินตราที่ทำจากโลหะที่เป็นที่ยอมรับ ได้แก่ ทองคำ ทองแดง และเงิน เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนแทนการนำสินค้ามาแลกเปลี่ยนโดยตรง ทำให้เกิดความสะดวกในการซื้อขายแลกเปลี่ยนในทางการค้าระหว่างกัน การยอมรับและใช้เงินตราเป็นสื่อกลางก่อให้เกิดการกู้ยืม โดยการเรียกดอกเบี้ยเพื่อนำเงินไปลงทุนในการทำธุรกิจ นอกจากนี้แล้วการ

¹เรื่องเดียวกัน. หน้า 4.

²อัสสัมภินพวงศ์ ฉัตราคม. อังแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 6.

พัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนขึ้นก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการเขียนหนังสือ การคำนวณคณิตศาสตร์และระบบการชั่งตวงวัดขึ้นในยุคนี้ และที่สำคัญ คือ ยุคนี้มีการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงทำให้ผลผลิตส่วนเกินจำนวนมากในผลผลิตหรือสินค้าต่างชนิดกัน จึงนำมาสู่การแบ่งงานกันทำมากขึ้นกว่าในยุคอื่นๆ การพัฒนาทางกิจกรรมทางเศรษฐกิจของยุคสำริดได้ทำให้ชุมชนขนาดใหญ่ขยายตัวจนกลายเป็นเมือง และพัฒนาจนกลายเป็นอาณาจักรใหญ่ๆ ที่สำคัญในเวลาต่อมา

แม้ว่ายุคสำริดจะมีความเจริญก้าวหน้าไปมากแต่ก็ต้องล่มสลายลงด้วยเหตุผลจากการผูกขาดในการผลิตเนื่องจากว่าความต้องการโลหะใหม่เพื่อใช้ทำอาวุธและเครื่องมือทำให้โลหะมีราคาแพงทำให้ผู้ที่จะเป็นเจ้าของเครื่องมือและอาวุธได้นั้นมีจำนวนน้อยมากๆ และผู้ที่สามารถเป็นเจ้าของเครื่องมือและอาวุธโลหะได้จะได้เปรียบในด้านการผลิตจนนำมาซึ่งการผูกขาดความมั่งคั่งและอำนาจไว้ได้ ปัญหาการผูกขาดที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดการแบ่งแยกชนชั้นเป็นชนชั้นสูงที่มีความมั่งคั่งทางทรัพย์สินและอำนาจ กับชนชั้นล่างที่มีฐานะยากจน จากอำนาจการผูกขาดนี้เองทำให้ชนชั้นสูงไม่ดำเนินการผลิตในกิจกรรมทางเศรษฐกิจเอง แต่จะดำรงตนเป็นนายทุนเจ้าของเครื่องมือการผลิตที่หวังแต่กำไรหรือรรับประโยชน์ที่จะได้รับจากการผลิตให้ได้มากที่สุด ส่วนชนชั้นล่างก็มีหน้าที่เป็นกำลังแรงงานเพื่อทำการผลิตให้แก่ชนชั้นสูงเท่านั้น การผูกขาดในลักษณะนี้ทำให้เทคนิคการผลิตไม่ได้รับการพัฒนา เพราะว่า ชนชั้นสูงก็หวังแต่ผลกำไรโดยไม่อยากจะปรับปรุงพัฒนาอะไรแล้ว ส่วนชนชั้นล่างขาดแรงจูงใจในการพัฒนาเทคนิคการผลิต เพราะว่า การปรับปรุงพัฒนาตนก็จะไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างจะเป็นของชนชั้นสูงหมด อีกทั้งตนเองก็ไม่มีเครื่องมือและทรัพยากรเพื่อการทดลองพัฒนา ดังนั้นจะเห็นได้ว่ายุคสำริดเป็นจุดเริ่มต้นของการผูกขาดในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้เห็นได้ว่า แม้ว่าจะระบบเศรษฐกิจในยุคนี้จะยังไม่เจริญก้าวหน้ามากนัก สินค้าก็มีไม่กี่ชนิด แต่เมื่อเกิดการผูกขาดขึ้นในระบบเศรษฐกิจย่อมเกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในทางลบ และถ้าหากไม่มีวิธีการป้องกันการผูกขาด ในที่สุดก็จะนำมาสู่การล่มสลายของระบบเศรษฐกิจขึ้นในที่สุด

ยุคสุดท้ายของยุคก่อนประวัติศาสตร์ คือ ยุคเหล็ก ซึ่งเป็นยุคที่เกิดขึ้นภายหลังจากยุคสำริดได้สิ้นสุดลงเพราะเหตุของการผูกขาดความมั่งคั่งและอำนาจ โดยในยุคเหล็กนี้นับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เพราะแร่เหล็กนั้นมีอยู่มากตามธรรมชาติทำให้การนำแร่เหล็กมาผลิตเครื่องมือและอาวุธนั้นสามารถหาได้ง่ายและราคาไม่แพง ทำให้เครื่องมือและอาวุธมีราคาถูก

¹ อสัมภินพงศ์ ฉัตร เคม. อ่างแก้วเชิงอรุณที่ 1. หน้า 7.

² อสัมภินพงศ์ ฉัตร เคม. อ่างแก้วเชิงอรุณที่ 1. หน้า 8.

กว่าเครื่องมือและอาวุธในยุคสำริดแต่มีความทนทานกว่ามาก คนทุกคนชั้นสามารถเป็นเจ้าของและนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการทำการผลิตทางการเกษตร ประกอบกับในยุคนี้ไม่ปรากฏว่ามีการผูกขาดความมั่งคั่งไว้ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทำให้เกิดการผลิตได้ปริมาณมากขึ้นและมีอำนาจซื้อมากขึ้น การพัฒนาในยุคนี้ส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวและเกิดการแบ่งงานกันทำได้อย่างกว้างขวางกว่าในยุคสำริด โดยจะพิจารณาได้จากการก่อตั้งกิจการผลิตขนาดใหญ่ที่มีการจ้างแรงงานตั้งแต่หลักสิบคนจนถึงหลักพันคน

ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ประกอบไปด้วยยุคหินเก่า ยุคหินใหม่ ยุคทองแดง ยุคสำริด และยุคเหล็ก ที่การผลิตและการค้ายังไม่มีความซับซ้อนมากนักก็ยังคงปรากฏให้เห็นการผูกขาดในระบบเศรษฐกิจขึ้น โดยปรากฏชัดเจนคือในยุคสำริดที่แสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าเมื่อระบบเศรษฐกิจมีการผูกขาดเกิดขึ้นแล้วย่อมไม่เป็นผลดีต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้การผลิตไม่ได้รับการพัฒนา ทำให้ผู้ผลิตเกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้มีอำนาจผูกขาดและไม่มีอำนาจผูกขาดแรงจูงใจในการคิดและพัฒนาสินค้าใหม่ๆ ฯลฯ ในที่สุดก็ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจต้องล่มสลายไปในที่สุด อย่างไรก็ตามสังคมในยุคนี้ก็ได้เริ่มมีการแก้ปัญหการผูกขาดด้วยการพัฒนาเครื่องมือและอาวุธให้มีราคาถูกลงให้คนทุกคนสามารถเข้าถึงอุปกรณ์ที่มีความสำคัญต่อการผลิตให้ได้มากที่สุด เพื่อจะได้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตแต่ละคนสามารถผลิตสินค้ามาแข่งขันกันได้

(2) ยุคอาณาจักรกรีก

เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปสภาพทางสังคมก็เกิดการเปลี่ยนแปลงจากในยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่สภาพสังคมมีรูปแบบการเร่รอน พัฒนามาเป็นการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนขนาดเล็ก และในเวลาต่อมาเริ่มมีการรวมกลุ่มกันเป็นสังคมขนาดใหญ่และถาวรจนเกิดเป็นอาณาจักรขึ้น โดยประมาณ 350 ปีก่อนคริสตศักราชอาณาจักรกรีกนับว่าเป็นอาณาจักรหนึ่งที่มีการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกหลายชนิด ได้แก่ เครื่องมือและอาวุธที่ทำจากเหล็ก ภาชนะดินเผาและงานศิลปะซึ่งต่างเป็นที่ต้องการในตลาดต่างประเทศอย่างมาก ทำให้ได้ราคาสูงส่งผลให้อาณาจักรกรีกได้รับเงินจำนวนมากจากการส่งออกสินค้านี้ดังกล่าวนั้น แต่เนื่องจากว่าอาณาจักรกรีกมีขนาดของอาณาจักรไม่ใหญ่ อีกทั้งพื้นที่เพาะปลูกก็มีไม่มาก ทำให้อาณาจักรกรีกต้องนำเงินที่ได้จากการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมาใช้เพื่อซื้อสินค้าเกษตร อาหารและวัตถุดิบที่ภายในอาณาจักรไม่สามารถผลิตได้หรือผลิตได้แต่ไม่เพียงพอ แต่ปรากฏว่าในเวลาต่อมาอาณาจักรกรีกต้องประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ สาเหตุเพราะว่าเทคนิคการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและการเกษตรที่ตนเองเคยส่งออกไปยังอาณาจักรอื่นๆ นั้นได้ถูกถ่ายทอดไปยังดินแดนต่างๆ โดยผ่านทางการค้าและการเข้า

ยึดครองอาณานิคม ทำให้ดินแดนที่เคยเป็นลูกค้าตั้งซื้อสินค้าจากอาณาจักรกรีกไม่จำเป็นต้องซื้อสินค้าจากอาณาจักรกรีกอีกต่อไป เพราะสามารถผลิตสินค้าได้เองแล้ว นอกจากการผลิตสินค้าเพื่อใช้เองเมื่อดินแดนเหล่านั้นสามารถผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและการเกษตรได้จำนวนมากก็ได้มีการส่งสินค้าออกมาขายแข่งกับอาณาจักรกรีก ทำให้การผลิตของอาณาจักรกรีกต้องลดปริมาณลง ทำให้รายได้ลดลงตามไปด้วยจนไม่มีเงินมากพอจะซื้ออาหารและวัตถุดิบ จนนำมาสู่การเกิดปัญหาการว่างงาน และการพัฒนาหยุดชะงักลง ประกอบกับปัญหาความขัดแย้งภายในจักรและการถูกรุกรานจากดินแดนอื่น ในที่สุดอาณาจักรกรีกก็ได้เสื่อมสลายลงทำให้ระบบเศรษฐกิจนั้นตกต่ำลงไปด้วย

เมื่อระบบเศรษฐกิจของอาณาจักรกรีกได้ตกต่ำลงความเจริญรุ่งเรืองจึงถูกย้ายมาอยู่ในกรีกตะวันออก แต่กิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นก็ไม่ได้แตกต่างจากอาณาจักรกรีกมากนัก กล่าวคือ จะเป็นอุตสาหกรรมผลิตอาวุธและเครื่องมือจากเหล็ก นอกจากนี้ก็ยังมีการผลิตผ้าฝ้าย กระดาษปาปิรัส ฯลฯ แต่ที่เป็นอุตสาหกรรมใหญ่ ได้แก่ การต่อเรือขนาดใหญ่ มีการสร้างประภาคาร และที่สำคัญคือมีการใช้เงินตราเพื่อเป็นสื่อกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามอาณาจักรกรีกตะวันออกก็ไม่สามารถพัฒนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองได้เท่ากับอาณาจักรกรีก อีกทั้งในเวลาต่อมากลับเริ่มเสื่อมความเจริญทางเศรษฐกิจลงด้วยเหตุผลในเรื่องการผูกขาด กล่าวคือ การที่ชนชั้นปกครองที่ผูกขาดการเป็นเจ้าของที่ดินเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการใช้ที่ดินในราคาแพง จนเกษตรกรไม่มีเงินจ่ายค่าธรรมเนียมการใช้ที่ดิน หรือราคาค่าธรรมเนียมนั้นสูงขึ้นจนไม่คุ้มที่จะดำเนินการผลิตอีกต่อไป ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการผลิตสินค้า ประกอบกับอุตสาหกรรมและการค้าที่มีความสำคัญก็ถูกผูกขาดไว้กับกษัตริย์และขุนนางชั้นผู้ใหญ่ โดยการผูกขาดที่เกิดขึ้นกำไรที่ได้เหล่าบรรดาเจ้าของที่ดิน กษัตริย์ และขุนนางชั้นผู้ใหญ่มักจะนำไปใช้เพื่อหาประโยชน์สุขส่วนตัวมากกว่านำมาพัฒนาหรือลงทุนเพื่อปรับปรุงและขยายกิจการ อันนำระบบเศรษฐกิจเกิดปัญหาขึ้น จนในที่สุดระบบเศรษฐกิจของอาณาจักรกรีกตะวันออกก็ต้องล่มสลายลง จะเห็นได้ว่าการล่มสลายของระบบเศรษฐกิจของอาณาจักรกรีกตะวันออกก็มีสาเหตุมาจากเรื่องเดียวกันกับในยุคสำริด เหตุดังกล่าวก็คือ การผูกขาด ทำให้เห็นได้ว่าการผูกขาดไม่ว่าจะเกิดขึ้นในสังคมยุคใดก็ตามย่อมก่อให้เกิดผลทางด้านลบต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่งถ้าไม่สามารถแก้ปัญหาการผูกขาดได้ ระบบเศรษฐกิจก็อาจจะเสียหายจนนำมาสู่การล่มสลายของอาณาจักรนั้นๆ

⁷ อสัมภินพงศ์ ฉัตร เคม. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 12.

⁸ อสัมภินพงศ์ ฉัตร เคม. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 12.

(3) ยุคอาณาจักรโรมัน

อาณาจักรโรมันเป็นอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองอย่างมากในช่วงราว 250 ปีก่อนคริสตศักราช⁹ อันเป็นเวลาหลังจากที่อาณาจักรกรีกตะวันออกล่มสลายไป สิ่งที่ทำให้อาณาจักรโรมันมีความเจริญรุ่งเรืองนั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีมาจากกรีกตะวันออกและดินแดนอื่นๆ¹⁰ นอกจากนี้แล้วยังมีการส่งเสริมทางการค้าโดยการสร้างถนนและท่าเรือเป็นจำนวนมาก และมีการสร้างระบบส่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร แต่สิ่งที่น่าสนใจในยุคอาณาจักรโรมันนั้น คือ ความเสมอภาคและเท่าเทียมในสังคม เพราะว่า คนทุกคนชั้นมีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองที่สำคัญ แม้จะเป็นชนชั้นล่างแต่ถ้ามีความสามารถเพียงพอก็สามารถเลื่อนฐานะขึ้นรับตำแหน่งสูงชันได้ เหตุนี้ทำให้ชนชั้นล่างจำนวนมากสามารถเลื่อนฐานะมาเป็นเจ้าของที่ดินหรือเป็นเจ้าของร้านค้าเล็กๆ ส่งผลให้เป็นแรงจูงใจในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต¹¹ และทำให้อาณาจักรโรมันมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจมากกว่ายุคต่างๆ ในอดีต แต่ในเวลาต่อมาไม่น่าเชื่อว่าระบบเศรษฐกิจของอาณาจักรโรมันจะเสื่อมลงด้วยเหตุผลเดียวกับในยุคสำริดและกรีกตะวันออก โดยเหตุผลนั้นคือ การผูกขาด เนื่องจากว่าที่ดินสำหรับใช้ทำการเกษตรที่เคยให้มีการถือครองเป็นแปลงย่อยๆ โดยคนทุกคนชั้นนั้น ถูกทำให้กลายเป็นที่ดินแปลงใหญ่ที่ให้แต่ชนชั้นสูงที่มีฐานะร่ำรวยเท่านั้นที่มีสิทธิจะถือครองได้ ในที่สุดระบบเศรษฐกิจของอาณาจักรโรมันก็เสื่อมลงด้วยเหตุผลดังที่เคยเป็นมาในอดีต คือ เกษตรกรที่ทำหน้าที่ทำงานในที่ดินได้ผลตอบแทนน้อย ผลกำไรหรือผลประโยชน์ทั้งหมดตกกับชนชั้นสูงผู้เป็นเจ้าของที่ดิน จนเกษตรกรไม่มีแรงจูงใจในการเพิ่มผลผลิต

หลังจากยุคของอาณาจักรโรมันแล้วก็มีการเกิดรูปแบบของเศรษฐกิจต่างๆ ขึ้นมาอยู่เป็นระยะอันก่อให้เกิดการพัฒนาการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพ หรืออุตสาหกรรมขนาดเล็กมาสู่การแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดอุตสาหกรรมเฉพาะและช่างวิชาชีพต่างๆ ขึ้นจำนวนมาก รูปแบบของสังคมก็มีการพัฒนาไปในลักษณะที่แตกต่างจากเดิม นำมาสู่การเกิดสมาคมวิชาชีพและกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจมากมาย

2.1.1.2 ยุคกลาง

ยุคกลางเป็นยุคที่ระบบเศรษฐกิจมีการพัฒนาไปมากกว่ายุคโบราณ กล่าวคือ จากการผลิตอุตสาหกรรมเพื่อการยังชีพ ก็ได้พัฒนาการมาเป็นการผลิตอุตสาหกรรมเพื่อการค้ามากขึ้น

⁹มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *แนวคิดเศรษฐศาสตร์ยุคกลาง*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จ าก [http://e-book.ram.edu/e-book/e/EC'214\(51\)EC'214\(51\)-3.pdf](http://e-book.ram.edu/e-book/e/EC'214(51)EC'214(51)-3.pdf). [2558, สิงหาคม 9].

¹⁰ อสัมภินพงศ์ ฉัตราคม. *อั้งแล้วจึงอรธรทที่ 1*. หน้า 13.

¹¹ อสัมภินพงศ์ ฉัตราคม. *อั้งแล้วจึงอรธรทที่ 1*. หน้า 13.

เริ่มมีการแบ่งงานกันทำ มีการผลิตสินค้าตามความถนัดของตนเอง จึงทำให้ยุคนี้เกิดการผูกขาดในระบบเศรษฐกิจใน 2 รูปแบบเกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน คือ การผูกขาดโดยช่างฝีมือ และการผูกขาดโดยสมาคมพ่อค้าซึ่งเกิดขึ้นในช่วงประมาณศตวรรษที่ 11 เป็นต้นมา

(1) การผูกขาดโดยสมาคมและสันนิบาตพ่อค้า

การค้าและการอุตสาหกรรมในยุคกลางนี้ เริ่มปรากฏให้เห็นว่ามีการรวมกลุ่มของพ่อค้าขึ้นเป็นสมาคมพ่อค้าโดยวัตถุประสงค์เพื่อให้พ่อค้ามีอำนาจการผูกขาดในผลประโยชน์ด้านต่างๆ ในทางการค้ารวมถึงผลกำไรจากการค้าด้วย¹²

จุดเริ่มต้นของการก่อตั้งสมาคมพ่อค้า คือ การเจริญรุ่งเรืองในทางการค้าที่ทำให้มีความจำเป็นจะต้องมีสถานที่สำหรับเป็นศูนย์กลางในการติดต่อค้าขายและเป็นฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการค้า อันมีจุดประสงค์ในการสนองตอบต่อความเจริญทางการค้าทำให้พื้นที่ต่างๆ เกิดสภาพสังคมที่เรียกว่า เมือง โดยเฉพาะในโซนยุโรปตะวันตก ทำให้เมืองกลายเป็นสถานที่ที่สำคัญอย่างมากต่อการค้าในยุคนี้ การเกิดเมืองเพื่อเป็นศูนย์กลางทางการค้าทำให้เกิดหลักการใหม่ๆ ขึ้นในสังคมช่วงนี้ ได้แก่ ความมีเสรีภาพส่วนบุคคลสำหรับผู้อยู่อาศัยในเมือง การตัดสินใจทางการค้าจะเป็นไปตามกฎหมายพ่อค้าไม่ใช่กฎหมายศักดินาอย่างที่เคยเป็นมา และการยกเว้นค่าธรรมเนียม ภาษีและกฎเกณฑ์ต่างๆ ดังที่เคยเป็นมาในสังคมศักดินาแบบดั้งเดิม¹³

หลักการใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นภายในเมืองนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เพราะว่า หลักการเหล่านี้ผลักดันให้คนที่อยู่ในฐานะไพร่ได้ยกระดับมาเป็นเสรีชนจำนวนมากจึงเกิดชนชั้นใหม่ของสังคม คือ ชนชั้นกลาง ชนชั้นกลางมักจะประกอบอาชีพเป็นพ่อค้า เมื่อจำนวนชนชั้นกลางเพิ่มจำนวนมากขึ้นส่งผลให้ผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพพ่อค้าก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย นำมาสู่การแข่งขันกันระหว่างพ่อค้ายิ่งพ่อค้าเพิ่มจำนวนมากขึ้นเท่าใด พ่อค้าที่ประกอบอาชีพมาก่อนก็จะเสียผลประโยชน์ของตนเองมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นพ่อค้าจึงเริ่มมีความคิดที่จะต้องทำการผูกขาดผลประโยชน์และกำไรของตนเองไว้ให้ได้ ซึ่งเป็นความต้องการเช่นเดียวกับชนชั้นปกครองในอดีตและสมาคมช่างฝีมือ จึงเกิดการก่อตั้งสมาคมพ่อค้าขึ้นเพื่อให้เป็นองค์กรเพื่อดูแลผลประโยชน์ของเหล่าบรรดาพ่อค้าที่เป็นสมาชิก ซึ่งวิธีการที่สมาคมพ่อค้ามักใช้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ประกอบไปด้วย การจำกัดการทำธุรกิจไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือการค้าจะทำได้เฉพาะผู้ที่ประชาชนของเมืองเท่านั้น ถ้าหากบุคคลภายนอกประสงค์จะเข้ามาทำธุรกิจในเมืองจะต้องเสียภาษีและค่าธรรมเนียมในอัตราที่สูง

¹² อสัมภินพงศ์ ภัทราคม. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1 หน้า 43.

¹³ อสัมภินพงศ์ ภัทราคม. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1 หน้า 39.

นอกจากนี้แล้วพ่อค้าต่างเมืองจะไม่ได้รับอนุญาตให้มาขายสินค้าภายในเมืองและถ้าประชาชนในเมืองต้องการซื้อสินค้าก็ต้องซื้อจากตัวแทนที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น จะเห็นได้ว่าในยุคนี้สมาคมพ่อค้ามีอำนาจในการผูกขาดทางการค้าและอาชีพของตนอย่างแท้จริง เหตุผลเพราะว่าภายในองค์กรจะประกอบไปด้วยพ่อค้าและนักธุรกิจรายใหญ่ที่มีความสำคัญทั้งหมดของเมือง จุดนี้เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้สมาคมการค้ามีอำนาจที่จะผูกขาดเพื่อดูแลผลประโยชน์ของสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่ภายในเมืองมีสมาคมพ่อค้าทำให้พ่อค้าต่างเมืองถูกกีดกันไม่ให้เข้ามาทำการค้าในเมือง อำนาจการตัดสินใจที่จะผูกขาดหรือกีดกันดังกล่าวจะเป็นอำนาจโดยแท้ของสมาคมพ่อค้าของเมืองนั้นๆ ซึ่งวิธีปฏิบัติระหว่างสมาชิกด้วยกัน คือ การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่เอาเปรียบกัน และไม่ขยายธุรกิจจนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสมาชิกอื่น แม้ว่าสมาคมพ่อค้าจะมีอำนาจผูกขาดอย่างมากแต่ในบางกรณีก็อาจจะมีการลดอำนาจผูกขาดลงได้ด้วยการทำข้อตกลงระหว่างเมือง โดยข้อตกลงที่เกิดขึ้นระหว่างกันนั้นทำให้พ่อค้าของเมืองที่มีการทำข้อตกลงกันนั้นสามารถเข้าไปทำการค้าระหว่างกันได้โดยไม่ติดขัดในเรื่องของการผูกขาดของสมาคมการค้า นอกจากนี้แล้วสมาคมพ่อค้าหลายๆ เมืองอาจจะมารวมตัวกันเป็นสันนิบาต¹⁴ เพื่อความร่วมมือในลดการผูกขาดระหว่างกัน อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าความร่วมมือระหว่างกันของสมาคมพ่อค้าแต่ละเมืองล้วนแล้วแต่มีเหตุผลเพื่อการรักษาผลประโยชน์และรักษาอำนาจการผูกขาดไว้กับอาชีพของตนเป็นสำคัญ

ในยุคของสมาคมและสันนิบาตพ่อค้าก็เป็นอีกยุคหนึ่งที่มีการผูกขาดทางการค้าปรากฏให้เห็นโดยชัดเจนโดยการตกลงร่วมกันระหว่างพ่อค้าทั้งภายในเมืองเดียวกันและต่างเมืองกัน แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือว่า สิ่งที่สามารถทำให้สมาคมพ่อค้ายอมลดอำนาจการผูกขาดลงบ้าง คือ การแข่งขันทางการค้า เพราะว่าในความเป็นเมืองในยุคนี้ ผู้ปกครองเมืองอาจจะมีการให้จัดการค้าในรูปของงานแสดงสินค้า ทำให้ในเมืองมีสินค้าจากพ่อค้าต่างถิ่นเข้ามาขายแข่งด้วยในบางช่วงเวลา และในเวลาใดที่ภายในเมืองมีงานแสดงสินค้า สมาคมพ่อค้าก็มักจะยอมลดอำนาจการผูกขาดของตนเองลงบ้าง และเมื่อมีพ่อค้าเข้ามาแข่งขันกับพ่อค้าภายในเมืองมากขึ้นก็เริ่มทำให้ความเข้มแข็งของสมาคมพ่อค้าในการผูกขาดเริ่มเสื่อมสลายไป

(2) การผูกขาดโดยช่างฝีมือ

ในยุคนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจมีการพัฒนาไปจากเดิมอย่างมาก กล่าวคือ จากเดิมที่การผลิตทางอุตสาหกรรมมักจะเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรโดยวัตถุประสงค์ของการผลิตมักจะพิจารณาจากความจำเป็นที่ต้องใช้เองก่อนเป็นสำคัญ แม้จะมีการทำอุตสาหกรรมเพื่อการค้าบ้างแต่ก็เป็นไปเพื่อขายในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ในเวลาต่อมาได้มีการใช้เงินเป็นสื่อกลางทาง

¹⁴ อัสวินพงษ์ ฉัตร เคม. อังแล้วจึงอรุณที่ 1 หน้า 44.

การค้าอย่างแพร่หลายประกอบกับสังคมเกิดขึ้นเร็วขึ้นทำให้อุตสาหกรรมในเขตเมืองเริ่มมีความสำคัญมากขึ้น การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมในยุคนี้ผู้ผลิตมักจะมีอำนาจเฉพาะในการผลิตสินค้าชนิดนั้นๆ คือ ผู้ผลิตจะทำการผลิตสินค้าที่ตนมีความเชี่ยวชาญในการผลิตเพียงชนิดเดียวเท่านั้น¹⁵รูปแบบการผลิตในลักษณะนี้ผู้ผลิตจะถูกเรียกว่า ช่างฝีมือ ซึ่งการผลิตสินค้าของช่างฝีมือนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าไม่ใช่การบริโภคภายในครัวเรือนอีกต่อไป

ในยุคนี้เหล่าบรรดาช่างฝีมือได้มีการจัดตั้งสมาคมช่างฝีมือขึ้นซึ่งสมาคมช่างฝีมือจะเกิดจากการรวมตัวกันของช่างฝีมือของแต่ละสาขาอาชีพ เช่น สมาคมช่างทอผ้า สมาคมช่างทำรองเท้า สมาคมช่างทำขนมปัง เป็นต้น เมื่อช่างฝีมือคนใดเข้าไปเป็นสมาชิกของสมาคมช่างฝีมือแล้วจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของสมาคมช่างฝีมือ เช่น ห้ามการซื้อสินค้าเพื่อนำมาขายต่อหากำไรหรือซื้อถูกขายแพง ห้ามกักตุนเพื่อให้เกิดความขาดแคลนแล้วรอราคาสูงแล้วจึงค่อยนำออกมาขาย ห้ามการจูงใจเพื่อแย่งลูกค้าและช่างผู้ช่วยของช่างฝีมือคนอื่น เป็นต้น ซึ่งข้อกำหนดต่างๆ ที่มีการกำหนดขึ้นจะมีการควบคุมตรวจสอบอย่างเข้มงวดและมีการลงโทษผู้ฝ่าฝืนข้อกำหนดอย่างรุนแรงถึงขั้นไล่ออกจากสมาคมและห้ามประกอบอาชีพตลอดไป โดยการเกิดสมาคมช่างฝีมือนี้มีวัตถุประสงค์หลายประการ ดังนี้¹⁶

(1) เป็นการรวมกลุ่มกันของช่างฝีมือประเภทเดียวกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น การตั้งร้านอยู่ในย่านใกล้ๆ กันเพื่อซื้อวัตถุดิบจากตลาดเดียวกัน ขายสินค้าให้แก่ลูกค้ากลุ่มเดียวกัน และเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจก็จะได้มาร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหา

(2) สมาคมช่างฝีมือจะเป็นองค์กรกลาง ทำหน้าที่ ให้ช่างฝีมือในท้องถิ่นเดียวกันมาร่วมกันตกลงกำหนดราคาขายสินค้าและกำหนดปริมาณการผลิต

(3) การรวมกลุ่มเป็นสมาคมช่างฝีมือเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ช่างฝีมือในท้องถิ่น เพื่อไม่ให้ช่างฝีมือจากภายนอกเข้ามาแข่งขันผลิตสินค้าเพื่อการขาย

(4) การรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมช่างฝีมือทำให้รัฐสามารถควบคุม ดูแล และวางกฎระเบียบต่างๆ ได้ง่าย

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของสมาคมช่างฝีมือจะให้เห็นได้ว่าแท้จริงแล้วนั้น เหล่าบรรดาช่างฝีมือรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งสมาคม โดยมีความต้องการที่แท้จริงในเรื่องการผูกขาดการผลิตและต่อต้านการแข่งขันจากช่างฝีมือทั้งที่อยู่ภายนอกสมาคมและภายนอกท้องถิ่น¹⁷ สิ่งนี้

¹⁵ อสัมภินพวงศ์ ฉัตร เคม. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 28.

¹⁶ อสัมภินพวงศ์ ฉัตร เคม. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 29-30.

¹⁷ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 9.

เป็นหลักฐานยืนยันได้ชัดเจนว่า สมาคมช่างฝีมือมีวัตถุประสงค์เพื่อการผูกขาด คือว่า เมื่อการเกิดสมาคมช่างฝีมือได้มีความเข้มแข็งมากขึ้น สมาชิกของแต่ละสมาคมช่างฝีมือกับดำเนินการที่เป็นไปในลักษณะกีดกันไม่ให้มีผู้มาเข้าร่วมในอาชีพของตนมากเกินไป เช่น การพยายามกีดกันไม่ให้ผู้ที่ฝึกหัดจะเป็นช่างฝีมือได้เลื่อนตำแหน่งเป็นช่างฝีมือ การกีดค่าจ้างของผู้ที่มาฝึกหัดเป็นช่างฝีมือทำให้เขาไม่มีเงินเพียงพอที่จะไปเริ่มต้นกิจการของตนเองในฐานะช่างฝีมือ รวมทั้งการกำหนดค่าธรรมเนียมเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมช่างฝีมือไว้สูงมากๆ เป็นต้น¹⁸ เหตุผลของการดำเนินการดังกล่าวเพราะว่าการมีช่างฝีมือในแต่ละประเภทมีจำนวนมากขึ้นจะส่งผลให้อำนาจการผูกขาดของช่างฝีมือเก่าๆ ลดน้อยลงไป

ในความเป็นจริงแล้วช่างฝีมือในฐานะผู้ผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายควรจะต้องการแข่งขันกันทางการค้ามากกว่าการจะมาเป็นมิตรต่อกัน แต่เหตุผลที่ทำให้เหล่าบรรดาช่างฝีมือนั้นยอมมาร่วมมือกันภายใต้องค์กรที่เรียกว่า สมาคมช่างฝีมือ นั้นเป็นเพราะว่า ผลประโยชน์ร่วมกันในการผูกขาดในการผลิตและขายสินค้า รวมทั้งเพื่อควบคุมปริมาณผู้ที่เข้ามาร่วมอาชีพให้มีปริมาณที่ไม่มากเกินไปอันจะทำให้ช่างฝีมือที่อยู่ในสมาคมเสียหาย จากการดำเนินนโยบายของสมาคมช่างฝีมือในรูปแบบเพื่อการผูกขาดทางอาชีพ ส่งผลให้การเป็นช่างฝีมือจะต้องเป็นการสืบทอดทางสายเลือดจากบิดาไปสู่บุตรมากขึ้นอย่างชัดเจน การผูกขาดของสมาคมช่างฝีมือส่งผลให้บุคคลภายนอกที่เข้าไปฝึกหัดเพื่อเป็นช่างฝีมือขาดแรงจูงใจในการฝึกฝนและพัฒนาการผลิตสินค้าการทำงานก็เป็นที่ไปเพื่อแลกกับค่าจ้างไปวันๆ การผูกขาดของช่างฝีมือทำให้เกิดการกีดกันช่างฝึกหัดอย่างมาก จนในที่สุดเกิดการรวมตัวของเหล่าบรรดาช่างฝึกหัดเพื่อมาดูแลผลประโยชน์ให้ช่างฝึกหัดด้วยกัน

2.1.1.3 ยุคสมัยใหม่

ในยุคสมัยใหม่นี้เกิดขึ้นภายหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 อันทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนผ่านจากเศรษฐกิจอุตสาหกรรมแบบพึ่งพาแรงงานคนและสัตว์เป็นหลักดังเช่นในยุคช่างฝีมือไปเป็นเศรษฐกิจแบบพึ่งพาเครื่องจักรเป็นหลัก โดยเริ่มในสหราชอาณาจักร ในอุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมแรกๆ ที่การขยายตัวของการอุตสาหกรรมทำให้เกิดการย้ายที่อยู่ของประชาชนจากชนบทเข้าสู่เมือง ทำให้เมืองมีขนาดใหญ่และก่อให้เกิดการขยายตัวของจำนวนประชากร¹⁹

¹⁸ อสัมภินพวงศ์ ฉัตราคม. ถ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 33.

¹⁹ Redford, Arthur. (1976). *Labour migration in England, 1800-1850*. Manchester : Manchester University Press page. 6.

การปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในช่วงเดียวกับการเกิดแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของอดัม สมิท (Adam Smith) โดย อดัม สมิท เชื่อในสิทธิของบุคคลที่จะสามารถใช้สิทธิพลของตนเองสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้อย่างเสรีโดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของสมาคมอาชีพ อย่างสมาคมพ่อค้าหรือสมาคมช่างฝีมือ ดังเช่นที่เคยเกิดมาในยุคกลาง จากแนวความคิดของ อดัม สมิท ทำให้เกิดแนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมขึ้น²⁰

การเกิดแนวความคิดใหม่ทำให้เกิดความเป็นเสรีในทางการค้าและการผลิตอุตสาหกรรมอย่างมาก สภาพสังคมก็เปลี่ยนเป็นการซื้อสินค้ามาบริโภคมากกว่าการผลิตใช้เอง ผู้บริโภคต้องพึ่งพาสินค้าที่ผลิตจากภาคอุตสาหกรรม เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้พ่อค้าที่ประสงค์จะได้นำไรจากธุรกิจให้มากที่สุด เริ่มไม่ยอมให้เศรษฐกิจมีความเป็นเสรีอีกต่อไป แต่พยายามกระทำพฤติกรรมที่เป็นการทำลายการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมขึ้น โดยประสงค์จะให้ตนมีอำนาจในการผูกขาดทางการค้าและได้กำไรสูงสุด โดยพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นปัญหาชัดเจน เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่พ่อค้าร่วมกันจัดตั้งกลุ่มที่เรียกว่า ทรัสต์ (Trust) เพื่อดำเนินการผูกขาดการขายในสินค้าอุปโภคบริโภค ทำให้สินค้ามีราคาแพง²¹ นอกจากนี้แล้วก็มีประเทศญี่ปุ่นที่ระบบเศรษฐกิจถูกผูกขาดโดยกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ที่เรียกว่า Zaibuzun²² ผลของการผูกขาดทำให้พ่อค้ามีกำไรมากขึ้นโดยไม่ต้องทำการแข่งขันกันขายสินค้าอีกต่อไป จนในที่สุดพฤติกรรมนั้นก็เกิดขึ้นในลักษณะเป็นการพยายามผูกขาดระหว่างประเทศดังเช่น ในคดีระหว่างบริษัท American Banana กับ บริษัท United Fruit ที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปในบทที่ 3 ทำให้ประเทศต่างๆ เริ่มต้องหามาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อจัดการกับปัญหาการผูกขาดทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม

เมื่อพิจารณาถึงระบบเศรษฐกิจในแต่ละยุคตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงยุคที่การค้าเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาလာมาเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้เกิดการตั้งสมาคมช่างฝีมือและสมาคมพ่อค้าขึ้น จนในที่สุดเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้น เห็นได้ว่าทุกๆ ยุคของการค้ามักจะมีการผูกขาดอำนาจทางการค้าหรือความมั่งคั่งไว้ที่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งในสังคมอยู่เสมอ และก็เป็นการแสดงได้ชัดเจนว่าเมื่อใดก็ตามที่สังคมมีการผูกขาดเกิดขึ้นก็มักจะทำให้ระบบ

²⁰มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. *แนวคิดนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก*. (ออนไลน์)เข้าถึงได้จาก <http://www.stou.ac.th/Schools/Sec/Services/e-Learning2/01-01.html>. [2558, มกราคม 20]

²¹กมลวรรณ จิรวินิชย์. (2557). *การ "ฮั้ว" เพื่อการส่งออก : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายสหรัฐอเมริกา*. ในกฎหมายกับ การเปลี่ยนแปลงสังคมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1). (หน้า 652). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

²² Isao Kasabuchi. (2548). *ประสบการณ์ด้านนโยบายการแข่งขันทางการค้าของประเทศญี่ปุ่น*. การสัมมนา เรื่อง "กฎหมายการแข่งขันทางการค้า : ประโยชน์สู่สังคม. กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์.

เศรษฐกิจของสังคมมีปัญหาและอาจจะร้ายแรงถึงขนาดทำให้สังคมต้องล่มสลายลงไป อีกทั้งโดยหลักทั่วไปแล้วการผูกขาดไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการผลิตสินค้าและการอุตสาหกรรม และทำให้บุคคลที่ไม่ได้มีอำนาจผูกขาดทุกคน ทั้งผู้บริโภคและผู้ประกอบการค้าที่ไม่มีอำนาจการผูกขาดต่างได้รับความเสียหายและเดือดร้อนจากการผูกขาด

เมื่อการค้ามีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น สภาพสังคมมีชนชั้นกลางที่เป็นเสรีชนจำนวนมาก การผูกขาดจึงเริ่มถูกต่อต้านจากสังคมอย่างมาก อันนำมาสู่การแนวความคิดเสรีนิยมทางเศรษฐกิจและหลักการทางเศรษฐศาสตร์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการอธิบายว่า การผูกขาดทางการค้ามีข้อดีและข้อเสียต่อระบบเศรษฐกิจอย่างไรและทำไมการผูกขาดทางการค้าจึงต้องมีมาตรการควบคุมดูแล

2.2 ความเกี่ยวข้องกันระหว่างหลักการทางเศรษฐศาสตร์และการแข่งขันทางการค้า

การผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาคู่กับระบบเศรษฐกิจการค้ามาเป็นเวลายาวนาน เพียงแต่ว่าในอดีตสภาพสังคมและเศรษฐกิจเป็นระบบศักดินาที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจมักถูกผูกขาดอยู่ที่ชนชั้นปกครองจนเห็นได้อย่างชัดเจน การแข่งขันทางเศรษฐกิจการค้ามีน้อยมากๆ อีกทั้งยังไม่มีหลักการทางวิชาการที่จะมาอธิบายให้เข้าใจถึงข้อดีและข้อเสียของการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าต่อระบบเศรษฐกิจ ต่อมาเมื่อระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนจากระบบศักดินามาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม พร้อมกับการนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่จะเกิดกับระบบเศรษฐกิจถ้ามีการผูกขาดหรือการแข่งขันทางการค้า ทำให้เกิดความเข้าใจถึงความเป็นไปของระบบเศรษฐกิจเมื่อเกิดกรณีการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้าขึ้น

2.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมและหลักการทางเศรษฐศาสตร์

ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมาใหม่ โดยมีหลักการและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เป็นหลักการสำคัญเพื่ออธิบายความเป็นไปของระบบเศรษฐกิจเมื่อมีการแข่งขันทางการค้าและการผูกขาดเกิดขึ้น ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมนี้ทำให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าทุกภาคส่วนเกิดความเข้าใจในเรื่องการผูกขาดมากขึ้นว่าคืออะไร ในระบบเศรษฐกิจเมื่อมีการผูกขาดแล้วจะเกิดผลอย่างไร และจะต้องจัดการกับการผูกขาดอย่างไร นอกจากนี้แล้วหลักการทางเศรษฐศาสตร์ก็ยังมีผลทำให้เห็นถึงความสำคัญของการแข่งขันทางการค้าอย่างมาก ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญในพัฒนาระบบเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาถึงการผูกขาดทางการค้าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่คู่กับระบบเศรษฐกิจของโลกมาเป็นเวลานาน การผูกขาดมักจะถูกสับเปลี่ยนไปอยู่กับชนชั้นผู้ปกครอง ผู้ผลิต

สินค้า พ่อค้า และรัฐ แล้วแต่ว่าในช่วงนั้นสภาพสังคมและนโยบายเศรษฐกิจเป็นไปในรูปแบบใด อย่างไรก็ตามการพัฒนาการค้ากับการเสื่อมลงของระบบศักดินานำมาซึ่งการเกิดเสรีชน แนวความคิดทางสังคมเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาคเริ่มเข้ามามีอิทธิพลในสังคมต่างๆ โดยเฉพาะในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ทำให้ทิศทางในทางการค้าและการประกอบธุรกิจ รวมทั้ง แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการค้าก็มีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน กล่าวคือ ในอดีตการผูกขาดหรือจำกัดการแข่งขันทางการค้าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในสังคม คนในสังคมไม่ต่อต้านพฤติกรรมดังกล่าว อาจจะเพราะว่ายังไม่มีหลักการหรือศาสตร์ใดๆ ที่จะมาอธิบายถึงผลเสียของการผูกขาดทางการค้า และสภาพของสังคมที่เป็นระบบศักดินาทำให้ คนในยุคนั้นต้องจำยอมต่อภาวะการผูกขาดที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ นอกจากนี้แล้วในอดีต ยังไม่มีกฎหมายใดๆ ที่ชัดเจนอันจะเข้ามาควบคุมหรือจัดการกับการผูกขาด แต่ในเวลาต่อมาสังคม ก็มีความคิดเกี่ยวกับการผูกขาดเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เพราะนอกจากจะไม่ยอมรับในเรื่อง การผูกขาดแล้ว ยังเริ่มมีการต่อต้านและมีการนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์เข้ามาอธิบายถึงความ เป็นไปของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อีกทั้งเริ่มมีกฎหมายต่างๆ เฉพาะขึ้นมาควบคุมการผูกขาด มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลมาจากแนวความคิดเรื่องเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ

แนวความคิดเรื่องเสรีนิยมทางเศรษฐกิจเป็นแนวความคิดที่ทำให้การผูกขาดทางการค้า ไม่เป็นที่ยอมรับในระบบเศรษฐกิจของสังคมอีกต่อไป เนื่องจากว่าแนวความคิดนี้ให้ความสำคัญ ในเรื่องเสรีภาพทางการค้าเป็นสำคัญ จึงมีหลักการของแนวความคิดเรื่องเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ คือ การปล่อยให้ทุกคนมีเสรีภาพในการแสวงหาประโยชน์ตามหลักเสรีภาพทางเศรษฐกิจแล้วทุกอย่าง จะสามารถดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อย การปล่อยให้มีการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวจะนำมาซึ่ง ผลประโยชน์ส่วนรวมในที่สุด รัฐจะต้องไม่เข้าไปแทรกแซงในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพราะถ้าเกิด ว่าเข้าไปแทรกแซงแล้วจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี รัฐจะต้องปล่อยให้การแข่งขันซึ่งเป็น กฎเกณฑ์ตามธรรมชาติของหลักเสรีภาพทางเศรษฐกิจทำหน้าที่ให้ทุกอย่างเข้าที่เข้าทาง²³ ซึ่ง หลักการของแนวคิดเสรีนิยมทางเศรษฐกิจที่กล่าวข้างต้นนั้น คือ หลัก Laissez - faire ของหลัก เศรษฐศาสตร์ของสำนักคลาสสิก²⁴ แนวความคิดเสรีนิยมเป็นแนวความคิดที่สำคัญอันเป็นรากฐาน ในการเกิดระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหรือระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมขึ้น อันเป็นระบบ เศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจของโลกอย่างมากจนถึงปัจจุบัน

²³ นภาพร แดดภู. (2539). *การกำหนดราคาขายปลีก: ข้อจำกัดการแข่งขันตามกฎหมายป้องกันการค้าผูกขาด*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มห บัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 13.

²⁴ ทิวา เงินยวง. (2536). *เศรษฐกิจการเมืองสำหรับนักกฎหมาย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รามคำแหง. หน้า 28

ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมเกิดขึ้นในยุคที่ระบบเศรษฐกิจมีการเกิดขึ้นของเมืองและมีตลาดทางการค้า งานแสดงสินค้า และมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นบ้างแล้ว แต่การค้าในอดีตมักจะเกิดการผูกขาดขึ้นอยู่เสมอๆ จนกระทั่งสภาพสังคมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากการเกิดชนชั้นกลางที่มักจะประกอบอาชีพเป็นพ่อค้า การเกิดเมืองที่ทำให้ประชาชนต่างหลั่งไหลเข้ามาในเมืองเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า และที่สำคัญก็คือ การปฏิวัติอุตสาหกรรม ที่ทำให้ประชาชนละทิ้งการเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมด้วยความหวังว่าจะได้ผลตอบแทนเป็นเงินตราที่มากกว่าการทำกรเกษตร²⁵

เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพดังกล่าวแล้ว ทำให้รูปแบบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย กล่าวคือ จากที่ในอดีตประชาชนมักจะผลิตอะไรขึ้นมาสักอย่างหนึ่งมักจะมีเหตุจูงใจในการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครอบครัวมากกว่าการนำมาขายเพื่อการค้า และมักจะผลิตของหลายๆ ชนิดเพื่อให้ครัวเรือนมีของใช้ตามที่มีความจำเป็น แต่ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนเหตุจูงใจในการผลิตมาเป็นการผลิตเพื่อทางการค้ามากกว่าการใช้ในครัวเรือนของที่ผลิตขึ้นมามักจะผลิตสิ่งที่คุณเองมีความชำนาญเพียงอย่างเดียว ผลที่ตามมาคือ ภายในสังคมเกิดการแบ่งงานกันทำมากขึ้นกว่าในอดีตอย่างมาก เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปโดยต่างคนต่างผลิตสินค้าที่ตนมีความชำนาญเท่านั้น การผลิตมักจะผลิตครั้งละจำนวนมากๆ จุดนี้ทำให้การแลกเปลี่ยนสินค้าโดยวิธีการซื้อขายมีความจำเป็นและเจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้แล้วสิ่งที่เป็นสื่อกลางสำคัญในทางการค้าภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมนี้ คือ เงินตรา ทำให้ประชาชนในยุคนี้ต่างทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราเพื่อจะได้นำมาซื้อสินค้าไปบริโภค รวมทั้งการสะสมเงินไว้เพื่อลงทุนเพื่อแสวงหากำไรต่อไป

การแบ่งงานกันทำและการปฏิวัติอุตสาหกรรมนี้เองทำให้เกิดผู้ผลิตสินค้าและพ่อค้านักธุรกิจเพิ่มจำนวนมาก ประกอบกับแนวคิดเสรีนิยมทางเศรษฐกิจที่รัฐต้องปล่อยให้เอกชนดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจไป ทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากระบบเศรษฐกิจในอดีต ซึ่งได้แก่²⁶

(1) เอกชนจะเป็นเจ้าของหรือมีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตทุกชนิด และมีเสรีภาพอย่างมากในการจัดการกับทรัพย์สินของตนเอง

²⁵ อัสสัมชัญ คัดร. เคม. อังแล้วเชิงอรุณที่ 1. หน้า 120 - 123.

²⁶ จีร เพร สุวรรณเกษม. (2548). *เศรษฐศาสตร์จุลภาค* (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. หน้าที่ 7.

(2) เอกชนมีสิทธิเสรีภาพในการทำกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ มีอิสระในการเลือกวิธีการผลิตเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด

(3) การจัดตั้งหรือล้มเลิกธุรกิจ กำไรจะเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดการผลิต เมื่อใดที่ธุรกิจมีกำไรมากเกินไป (Excess Profit) จะเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาแข่งขันได้อย่างเสรี

(4) การวางแผนดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเอกชนจะเป็นผู้วางแผนแก้ปัญหาเศรษฐกิจเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร การลงทุน การผลิตว่าจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร โดยรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงเศรษฐกิจ แต่รัฐจะทำหน้าที่ในการป้องกันประเทศ รักษาความปลอดภัย ออกกฎหมายและเป็นผู้รักษากฎหมายให้ความยุติธรรมแก่ประชาชน

ลักษณะเฉพาะของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมส่งผลให้ในยุคนี้ การผูกขาดทางการค้า เป็นสิ่งที่ไม่ได้รับการยอมรับอย่างมาก สิ่งในระบบเศรษฐกิจประสงค์จะให้เกิดขึ้น คือ การแข่งขันทางการค้า ซึ่งมีหมายความว่า การทำให้ผู้บริโภคหรือลูกค้าในตลาดสินค้าเลือกซื้อสินค้าหรือบริการของตนให้มากที่สุด โดยการพัฒนาคุณภาพสินค้าหรือวิธีอื่นใดที่ไม่ใช่การผูกขาด²⁷ การแข่งขันทางการค้านับว่าเป็นหัวใจสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม เพราะว่า การแข่งขันทางการค้าทำให้ผู้ผลิตและพ่อค้านักธุรกิจไม่สามารถกำหนดปริมาณการผลิต กำหนดราคา กำหนดห้ามแข่งขันกันเองในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันได้ดังเช่นที่เคยทำในขณะที่ยังมีอำนาจผูกขาด แต่สิ่งที่จะมากำหนดความเป็นไปของการผลิตการค้าจะมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ อันเป็นองค์ประกอบที่เป็นหลักการทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่

(1) ปริมาณความต้องการบริโภคสินค้าของผู้บริโภคภายในตลาดทางการค้านั้นๆ ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์จะเรียกว่า อุปสงค์ (Demand)

(2) ปริมาณความต้องการเสนอขายสินค้าของผู้ผลิตสินค้าชนิดนั้น ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์จะเรียกว่า อุปทาน (Supply)

(3) ราคาสินค้าในแต่ละช่วงเวลา (Price)

ตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์ ปริมาณความต้องการบริโภค ปริมาณความต้องการเสนอขาย และราคาสินค้าต่างก็มีความสัมพันธ์กันภายในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยม คือ ราคาสินค้าจะเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจบริโภคสินค้าของประชาชนและการผลิตสินค้าของผู้ผลิต กล่าวคือ ในกรณีของผู้บริโภคถ้าเมื่อใดสินค้ามีราคาถูกผู้บริโภคก็จะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าชนิดนั้นเป็นจำนวนมาก ในทางตรงกันข้ามถ้าสินค้าชนิดใดมีราคาแพงผู้บริโภคก็จะซื้อสินค้าชนิดนั้นในจำนวนที่

²⁷ อวยพร สุวรรณสุนทร. (2545). การบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้ากับกฎหมายสิทธิบัตร. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 6.

น้อย²⁸ แต่สำหรับกรณีของผู้ผลิต ถ้าเมื่อใดสินค้ามีราคาถูกก็จะผลิตสินค้าชนิดนั้นออกมาขายน้อย แต่ในทางกลับกันถ้าเมื่อใดสินค้ามีราคาแพงก็จะทำการผลิตสินค้าชนิดนั้นออกมาขายจำนวนมาก²⁹ เมื่อความสัมพันธ์เกิดขึ้นในลักษณะข้างต้นสิ่งที่จะเกิดขึ้นก็คือ ระดับราคาคุณภาพ อันเป็นราคาที่ปริมาณความต้องการสินค้าของผู้บริโภคเท่ากับปริมาณความต้องการของผู้ผลิตพอดี ทำให้ราคาสินค้าไม่ถูกและไม่แพงเกินไป การบริโภคและการผลิตสินค้าเป็นไปในจำนวนที่เพียงพอ ไม่เกิดภาวะขาดแคลนสินค้าหรือสินค้าล้นตลาด

ระดับราคาคุณภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการแข่งขันทางการค้าที่สมบูรณ์ เพราะว่า การแข่งขันทางการค้าจะเป็นเครื่องมือผลักดันให้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค แสดงความต้องการที่แท้จริงของตนออกมา ทำให้ต่างฝ่ายต่างทราบกันและกันว่าสินค้าชนิดนี้มีปริมาณความต้องการเท่าใด เพื่อจะได้ผลิตออกมาให้เพียงพอต่อความต้องการ และทราบถึงแหล่งผลิตและขายสินค้ามีอยู่ที่ใดบ้าง นอกจากการแข่งขันทางการค้าจะทำให้ราคาสินค้าอยู่ในระดับที่เหมาะสม และเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคแสดงความต้องการที่แท้จริงของตนออกมาแล้วการแข่งขันทางการค้ายังมีข้อดีต่อระบบเศรษฐกิจในอีกหลายประการ ได้แก่ การแข่งขันทางการค้าทำให้มีการโยกย้ายทรัพยากรการผลิตสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่า การแข่งขันทางการค้ามักจะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่มีผู้ผลิตเข้ามาผลิตสินค้าจำนวนหลายราย ทำให้ผู้ผลิตรายใดรายหนึ่งไม่สามารถกำหนดราคาได้ตามใจชอบ เนื่องจากว่าถ้าทำเช่นนั้นแล้วอาจจะขายสินค้าของตนเองไม่ได้ สิ่งเดียวที่ผู้ผลิตจะทำได้คือ การปรับปรุงคุณภาพการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูง และเมื่อมีการแข่งขันทำให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรแล้วก็จะนำมาสู่การพัฒนาสินค้าชนิดใหม่ๆ มากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่มีความหลากหลาย และที่สำคัญที่สุดคือ การแข่งขันทางการค้าเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจไม่ให้เกิดล่มสลายไปจากการเกิดการผูกขาดดังเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต

เมื่อทำการพิจารณาแล้วจะพบว่าระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม เชื่อว่าการแข่งขันทางการค้าจะเป็นตัวกำหนดว่าในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งเพื่อออกจำหน่าย ผู้ผลิตจะตัดสินใจดำเนินการผลิตสินค้านั้นจำนวนมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณความต้องการสินค้าของผู้บริโภค (Demand) กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่ผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าในจำนวนมาก และมีความยินดีที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้านั้นมากกว่าสินค้าชนิดอื่นๆ ผู้ผลิตเห็นว่าตนยังสามารถ

²⁸ วันรักษ์ มิ่งมณีนาถิน. (2556). *หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค* (พิมพ์ครั้งที่ 20) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 36.

²⁹ การดร ปรีดาศักดิ์. (2549). *หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 45.

ได้รับกำไรจากสินค้าชนิดนั้นก็จะทำการผลิตสินค้าชนิดนั้นออกมาขายในปริมาณที่มากโดย ประสงค์จะกำไรสูงสุด

ความต้องการที่จะได้รับกำไรสูงสุดนี้เองทำให้ผู้ผลิตและพ่อค้านักธุรกิจในยุคนี้เริ่มที่จะหาวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้ไม่มีการแข่งขันทางการค้าเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ เพราะว่า การแข่งขันทางการค้าทำให้ผู้ผลิตและพ่อค้านักธุรกิจต้องการผลิตเพื่อแข่งขันกับคู่แข่งอยู่ตลอดเวลา ประกอบกับมีผู้ที่สนใจเข้ามาแข่งขันในทางธุรกิจมากขึ้นเรื่อย ทำให้การที่จะได้รับกำไรสูงสุดแต่ผู้เดียวนั้น เป็นไปได้ยากยิ่ง ดังนั้นในยุคเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมก็เริ่มจะมีการผูกขาดให้เห็นขึ้นอีกครั้ง โดยการที่ผู้ผลิตหรือพ่อค้านักธุรกิจมารวมกลุ่มกัน เพื่อกำหนดราคาขายสินค้า กำหนดจำนวนการผลิต ฯลฯ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการบริโภค ความต้องการเสนอขาย ราคาสินค้า เพราะเมื่อใดราคาสินค้าถูก ผู้ผลิตก็จะร่วมกันผลิตสินค้าให้น้อยๆ หรือผลิตกักตุนไว้แต่ไม่ยอมนำออกมาขาย เพื่อให้สินค้าขาดแคลน เมื่อสินค้าไม่พอขายแต่ความต้องการยังมากอยู่ก็จะทำให้ราคาสินค้าแพงขึ้น เมื่อแพงขึ้นมากๆ ผู้ผลิตจึงจะนำออกมาขายในตลาด อันจะทำให้ผู้ผลิตและพ่อค้านักธุรกิจต่างได้รับกำไรจำนวนมาก และเป็นการทำลายการแข่งขันทางการค้าในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งถ้าปล่อยให้มีการทำลายการแข่งขันทางการค้าในการผลิตสินค้าหลายๆ ชนิด ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง คือ ผู้บริโภค และสิ่งที่จะตามมาก็คือ ความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.2.2 การผูกขาดทางการค้าตามหลักเศรษฐศาสตร์

การผูกขาดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง แต่สามารถทำให้เข้าใจได้เมื่อนำหลักการและความหมายตามในทางเศรษฐศาสตร์เข้ามาอธิบาย เมื่อเข้าใจความหมายแล้วก็จะสามารถวิเคราะห์ต่อไปได้ว่าเมื่อเกิดการผูกขาดแล้วจะเกิดผลอะไรขึ้นบ้าง

การผูกขาดตามหลักเศรษฐศาสตร์เป็นภาวะที่ในตลาดการค้ามีผู้ผลิตหรือผู้ขายเพียงรายเดียว (Single Seller) ซึ่งจะถูกรับว่าเป็นผู้ผูกขาด สินค้าในตลาดมีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนใคร ไม่มีสินค้าที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกันที่จะสามารถนำมาใช้ทดแทนได้ ทำให้ผู้ซื้อไม่มีทางเลือกต้องซื้อสินค้าจากผู้ผูกขาดเท่านั้น ผู้ผลิตซึ่งเป็นผู้ผูกขาดมีอำนาจในการกำหนดทั้งปริมาณและราคาสินค้า (Price Market) ได้เพื่อให้ตนเองได้กำไรสูงสุด เพราะไม่มีคู่แข่งในตลาด นอกจากนี้แล้วผู้ผลิตสามารถกีดกันผู้อื่นไม่ให้เข้ามาแข่งขันกับตนเองในตลาดได้ การผูกขาดในตลาดประเภท

นี้อาจจะเกิดขึ้นเพราะว่าต้นทุนในการดำเนินการสูงมากหรือเป็นกิจการที่รัฐแต่เพียงผู้เดียวที่สามารถดำเนินการได้ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท เป็นต้น³⁰

เมื่อมีการผูกขาดเกิดขึ้นมักจะเกิดผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ ดังนี้³¹

(1) การผูกขาดทำให้การจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากการผูกขาดจะทำให้ผู้ผลิตผลิตสินค้าน้อยกว่าที่ควรจะเป็นและราคาสินค้าก็มักจะสูงกว่าระดับราคาที่เหมาะสม ผู้บริโภคต้องซื้อสินค้าในราคาที่แพงและถ้าหากราคาแพงเกินไปจนไม่สามารถซื้อมาบริโภคได้ ก็จะหันไปหาซื้อสินค้าอื่นมาใช้ทดแทน ส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรสำหรับการผลิตสินค้าที่มีการผูกขาดน้อยกว่าความเป็นจริง แต่ทรัพยากรที่ผลิตสินค้าทดแทนก็กลับถูกนำมาใช้มากกว่าปกติ เช่นนี้ทำให้ทรัพยากรการผลิตไม่ถูกนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

(2) การผูกขาดทำให้ไม่เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต เพราะมักคิดว่าจะผลิตอย่างไรก็ได้รับกำไรจากการขายได้อยู่แล้ว การพัฒนาเทคโนโลยีจึงไม่มีความจำเป็นแต่ประการใด

(3) การผูกขาดทำให้ผู้ผูกขาดเท่านั้นที่มีความมั่งคั่งในทางเศรษฐกิจและมีฐานะร่ำรวย

(4) การผูกขาดทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่มีโอกาสเลือกซื้อสินค้าจากผู้ผลิตรายอื่นได้เลย ไม่ว่าผู้ผูกขาดจะผลิตสินค้าแบบใดออกมา ผู้บริโภคก็ต้องซื้อไปตามที่มีอยู่ นอกจากนี้แล้วถ้าราคาแพงมากๆ ผู้บริโภคก็ต้องยอมซื้อ ถ้าหากไม่มีสินค้าใดมาใช้แทนได้

(5) การผูกขาดทำให้ผู้ผูกขาดมีอำนาจในการคิดกันไม่ให้ผู้อื่นเข้ามาแข่งขันทางธุรกิจได้

(6) ถ้าหากมีการผูกขาดมากๆ ในระบบเศรษฐกิจจะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจโดยภาพรวมของประเทศเกิดการหดตัวและนำมาสู่ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้

นอกจากผลเสียที่เกิดขึ้นจากการผูกขาดดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว การผูกขาดก็ยังมีข้อดีอยู่บ้าง เช่น ในกรณีของกิจการที่ต้องอาศัยการผลิตขนาดใหญ่จึงจะสามารถมีต้นทุนการผลิตที่ถูกได้ หรือเรียกว่า การประหยัดต่อขนาด เช่น การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ จะต้องมีการลงทุนในการสร้างเขื่อนและระบบสายส่งกระแสไฟฟ้าระยะไกล การผูกขาดก็จะช่วยให้การลงทุนที่ต้องใช้เงินจำนวนมากมีความเป็นไปได้ หรือการผูกขาดเพื่อควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่หาได้ยาก โดยวัตถุประสงค์ของการผูกขาด คือ การใช้ทรัพยากรนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม เป็นต้น

³⁰ ประพันธ์ เสวตนันท์ และ ไพศาล เล็กอุทัย. (2540). *หลักเศรษฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 83

³¹ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2555). *หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 179-180.

แม้ว่าการผูกขาดจะมีทั้งผลดีและผลเสีย แต่เมื่อพิจารณาแล้วการผูกขาดมักจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ถ้าการผูกขาดนั้นนำมาซึ่งการค้ำที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้นจึงควรมีมาตรการในการควบคุมการผูกขาดไม่ให้เกิดขึ้น หรือถ้าเกิดขึ้นแล้วก็ให้มีผลเสียน้อยที่สุด

2.2.3 การแข่งขันทางการค้าตามหลักเศรษฐศาสตร์

การแข่งขันทางการค้าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญตรงกันข้ามกับการผูกขาดโดยสิ้นเชิง ในทางเศรษฐศาสตร์ การแข่งขันทางการค้าจะเกิดขึ้นได้โดยสมบูรณ์ก็ด้วยการมีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมากในตลาดธุรกิจการค้า เมื่อมีผู้ขายจำนวนมากในตลาดมาทำการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายแข่งด้วยแล้ว ทำให้ผู้ขายไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าได้เองตามอำเภอใจ แต่ราคาสินค้าที่ขายนั้นจะต้องเป็นราคาตลาดที่กำหนดจากอุปสงค์และอุปทาน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงปริมาณการซื้อขายของผู้ซื้อและผู้ขายรายใดรายหนึ่งจึงไม่ส่งผลกระทบต่อราคามากนัก

คุณภาพสินค้าในตลาดประเภทนี้มีลักษณะและคุณภาพใกล้เคียงกันอย่างมาก (homogeneous product) โดยที่ผู้ผลิตแต่ละรายสามารถเลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตได้อย่างสะดวกและมีอิสระที่จะตัดสินใจว่าจะผลิตสินค้าในปริมาณเท่าใด ในระดับราคาใด โดยไม่มีการตกลงกับผู้ผลิตรายอื่น อีกทั้งผู้ผลิตรายใหม่ๆ สามารถเข้าสู่ตลาดได้โดยง่ายโดยไม่มีการกีดกัน ในทางกลับกันผู้ผลิตที่อยู่ในตลาดก็สามารถออกจากตลาดได้โดยง่ายเช่นเดียวกัน

ผลดีของการแข่งขันทางการค้าที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ มีดังนี้

(1) การแข่งขันทำให้การเกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในการผลิตจะเปิดกว้างให้ผู้ผลิตทุกรายเข้ามาแข่งขัน แต่หากผู้ผลิตรายใดไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค หรือผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ หรือไม่สามารถแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่นได้ก็อาจจะต้องออกไปจากธุรกิจนั้น

(2) การแข่งขันทำให้ผู้ผลิตไม่สามารถอยู่เฉยๆได้ แต่จะต้องมีการพัฒนาการผลิตของตนเองทั้งในด้านของคุณภาพ เทคโนโลยี และรูปแบบของสินค้าอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดการประหยัดต้นทุนในการผลิต จะได้ขายสินค้าได้ในราคาถูกลง แต่คุณภาพดี และตรงกับผู้บริโภค

(3) การแข่งขันเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการผลิตสินค้าใหม่ๆ ออกมาตลอดเวลา เพื่อตอบสนองกับความต้องการที่แตกต่างกันของผู้บริโภค

(4) การแข่งขันนับได้ว่าเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อดูแลผลประโยชน์ของผู้บริโภค เพราะผู้บริโภคมีโอกาสในการเปรียบเทียบราคาและคุณภาพของสินค้าจากผู้ผลิตหลายรายก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า ทำให้ผู้ผลิตไม่มีอำนาจที่จะขึ้นราคาหรือลดคุณภาพสินค้าได้ตามอำเภอใจ เพราะถ้าทำเช่นนั้นผู้บริโภคก็จะหันไปซื้อสินค้าจากผู้ผลิตรายอื่น

เมื่อทำการเปรียบเทียบถึงผลดีและผลเสียของการผูกขาดและการแข่งขันตามหลักการของ เศรษฐศาสตร์แล้วจะพบว่า การแข่งขันทางการค้ามีผลดีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างมาก ส่วนการผูกขาดนั้นมักจะทำให้เกิดผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามการผูกขาดมักจะทำให้ผู้ประกอบการค้าได้รับกำไรจำนวนมาก และไม่ต้องเหนื่อยในการปรับปรุงพัฒนาทางธุรกิจแต่อย่างไร ทำให้การผูกขาดเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการค้าอยากให้เกิดขึ้นกับธุรกิจของตน แต่ในสภาพการณ์ปัจจุบันที่เป็นระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ผู้ประกอบการธุรกิจมีเสรีภาพในการเข้ามาแข่งขันในธุรกิจการค้าหรือออกจากธุรกิจการค้านั้นไปได้ตามความต้องการ ส่งผลให้การผูกขาดโดยผู้ประกอบการธุรกิจการค้ารายเดียวเกิดขึ้นได้ยากมากๆ ในยุคปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดีเมื่อผู้ประกอบการค้าที่ต่างก็ประสงค์จะให้ธุรกิจของตนเองได้รับกำไรสูงสุดและปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง เช่นนี้แล้วจึงเกิดการกระทำพฤติกรรมบางอย่างขึ้นเพื่อลดการแข่งขันทางการค้าระหว่างกัน จนบางครั้งการเป็นการร่วมมือกันผูกขาดขึ้นและนำมาซึ่งความเดือดร้อนต่อผู้บริโภคในหลายๆ กรณี เช่นนี้แล้วรัฐจึงเริ่มมีมาตรการทางกฎหมายสำหรับดูแลการแข่งขันทางการค้าและระบบเศรษฐกิจให้ เป็นไปโดยเสรีและมีการแข่งขันที่เป็นธรรมขึ้นมาใช้บังคับ โดยเฉพาะ และกลายมาเป็นกฎหมายที่สำคัญในการดูแลระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมในปัจจุบัน

2.3 พัฒนาการของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าและการบังคับใช้กฎหมายนอก ราชอาณาจักร

2.3.1 พัฒนาการของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า

การผูกขาดทางการค้านั้น แรกเริ่มเกิดจากการที่กษัตริย์หรือผู้ปกครองให้อนุญาตหรือ สิทธิพิเศษแก่ผู้หนึ่งผู้ใดที่จะดำเนินกิจการทางธุรกิจไม่ว่าจะเป็นการขาย การซื้อ หรือการทำการค้า แต่เมื่อสังคมเจริญก้าวหน้ามากขึ้น การผูกขาดจะเกิดขึ้นจากผู้มีส่วนแบ่งทางการตลาดจำนวนมาก หรือเป็นผู้ผลิตสินค้ารายใหญ่กระทำอันเป็นการยับยั้งการแข่งขัน โดยวิธีการให้ผู้ผูกขาด ควบคุมราคาสินค้า การจัดจำหน่าย และวิธีการอื่นๆ ในทางการค้า นอกจากนี้แล้วการร่วมกันควบคุม ทางการค้าก็เป็นหนึ่งในรูปแบบของการผูกขาดในยุคแรกๆ เช่นกัน ถ้าหากว่าเป็นการดำเนินการ ร่วมกันระหว่างผู้แข่งขันที่มีแนวโน้มจะนำมาสู่การสร้างการผูกขาดหรือทำลายการแข่งขันใน ประการอื่นๆ เช่น การตกลงร่วมกันจำกัดการผลิต การร่วมกันกำหนดราคาในทางธุรกิจ เป็นต้น

เมื่อในทางการค้าและการผลิตเริ่มเกิดการผูกขาดทางการค้ามากขึ้น จนนำมาสู่ผลกระทบ ที่เป็นความเสียหายต่อทั้งประชาชน สังคม และผู้ประกอบการค้าด้วยกัน ดังนั้นรัฐจึงนำ มาตรการทางกฎหมายเข้ามาแก้ไขปัญหา ซึ่งมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวนี้ปัจจุบัน เรียกว่า

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าหรือกฎหมายป้องกันการผูกขาดเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นจากเหตุผลในเรื่องผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ เมื่อเกิดการผูกขาดหรือการทำลายการแข่งขันทางการค้า กฎหมายการแข่งขันทางการค้าจึงเป็นกฎหมายเฉพาะที่ถูกร่างขึ้นมาเพื่อมาควบคุมการกระทำที่เป็นการผูกขาดและทำลายการแข่งขันทางการค้า

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นกฎหมายที่มีพัฒนาการมายาวนานเช่นเดียวกับการเกิดขึ้นของการผูกขาด ซึ่งเริ่มต้นในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้สามารถแบ่งพัฒนาการของกฎหมายได้เป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคก่อนกฎหมาย Common law ยุคกฎหมาย Common law และยุคกฎหมายสมัยใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1.1 ยุคก่อนกฎหมาย Common Law (ก่อนศตวรรษที่ 17)

ในยุคนอกกฎหมาย Common Law นั้นยังไม่มีกฎหมายที่เข้ามาควบคุมการผูกขาดทางการค้าแต่อย่างใด เนื่องจากว่าสังคมในยุคนั้นยังเป็นสังคมแบบยังชีพ การขายสินค้าในทางธุรกิจเพิ่งเริ่มเกิดขึ้นและกำลังอยู่ในช่วงพัฒนา อาจจะมีการผูกขาดทางการค้าเกิดขึ้นบ้าง แต่ในยุคนี้อย่างไม่เข้าใจถึงผลเสียของการผูกขาดมากนัก อีกทั้งอำนาจการผูกขาดก็อยู่ในมือของกษัตริย์หรือชนชั้นปกครองเป็นส่วนใหญ่

2.3.1.2 ยุคกฎหมาย Common Law (ศตวรรษที่ 17-18)

ยุคกฎหมาย Common law นี้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากเดิมที่การผูกขาดสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งการตกลงร่วมกันจำกัดการค้าและการได้รับอนุญาตให้มีการผูกขาดได้โดยกษัตริย์หรือผู้ปกครองเมืองได้โดยไม่มีความผิดกฎหมาย กลายมาเป็นการเริ่มถูกควบคุมการผูกขาดโดยกฎหมายและโดยศาล

ก่อนการบัญญัติกฎหมายโดยรัฐ การผูกขาดนั้น ถ้าไม่มีการตกลงร่วมกันหรือการร่วมดำเนินการเพื่อผูกขาด เช่นกรณีของพ่อค้าคนกลางพยายามที่จะทำการผูกขาดในตลาดสินค้าหรือเสื้อผ้า โดยประสงค์จะก่อให้เกิดการรบกวนสภาวะปกติของอุปสงค์อุปทาน ด้วยการกักตุน (Forestalling) การกว้านซื้อสินค้าทั้งหมดเพื่อผูกขาด (Engrossing) การซื้อในปริมาณมากและขายในปริมาณน้อย (Regrating) การกระทำดังเช่นที่กล่าวมานี้ถือว่ามีความผิดทางอาญา³² ส่วนการผูกขาดที่มีการตกลงร่วมกันจำกัดการค้าโดยสมาคมท้องถิ่นเพื่อการผูกขาด เช่น สมาคมช่างฝีมือ สมาคมพ่อค้า เป็นต้น ที่เกิดขึ้นในหลายๆ เมืองในประเทศอังกฤษ เพื่อที่จะสงวนตลาดท้องถิ่นไว้ไม่ให้บุคคลภายนอกเข้ามาแข่งขันนั้น บางครั้งศาลอังกฤษก็ได้ยกเลิกข้อจำกัดเพื่อการผูกขาดใน

³² Mark A. Lemley & Christopher Leslie. *Antitrust* (10th ed.). Berkeley : University of California. page.10.

บริเวณเมืองนั้นๆ เหตุผลเพราะว่าผู้ปกครองไม่มีอำนาจโดยชอบธรรมที่จะก่อให้เกิดการผูกขาดในท้องถิ่นได้ ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาในคดีดังต่อไปนี้

คดี *Darcy V. Allen* ซึ่งเป็นคดีแรกที่เกี่ยวข้องกับกรผูกขาดที่ถูกตั้งตามกฎหมาย เนื่องจากได้รับอนุญาตให้ผูกขาดจากกษัตริย์ แต่ศาลกลับเชื่อว่า การที่พระราชินีอลิซาเบธให้โจทก์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำเข้าไพ่เป็นการผูกขาด และเป็น โฆษะทั้งหมดเพราะว่าขัดแย้งกับหลักกฎหมาย *Common Law*³³

จะเห็นได้ว่าในยุคแรกของกฎหมาย *Common Law* คดีที่เกี่ยวข้องกับการผูกขาดเกือบจะทั้งหมดเกิดจากการได้รับอนุญาตจากชนชั้นปกครองหรือกษัตริย์มากกว่าการผูกขาดโดยเอกชน โดยข้อตกลงหรือการร่วมกันระหว่างผู้แข่งขันอย่างไรก็ตามมีบางคดีที่ผลกระทบจากข้อตกลงบางข้อระหว่างบุคคล อันมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดราคาหรือควบคุมราคาเช่นนี้แล้วข้อตกลงนั้นก็จะเป็น โฆษะ โดยตัวของมันเอง แต่ถ้าข้อตกลงนั้นเป็นข้อตกลงที่เหมาะสมทั้งในเรื่องของเวลาขอบเขต และสถานที่ และมีความเหมาะสมทั้งในเรื่องของผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ข้อตกลงนั้นก็สามารถใช้บังคับได้ ตัวอย่างเช่น

คดี *Mitchel V. Reynolds* เมื่อคนทำขนมปังขายขนมปังของเขาให้แก่ผู้ซื้อ และทำข้อตกลงกันว่า เขาจะไม่แข่งขันกับผู้ซื้อขนมปังในท้องถิ่นนี้เป็นเวลา 5 ปี ข้อตกลงนี้ใช้บังคับได้ เพราะเป็นการช่วยเหลือการขายขนมปังที่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและภูมิศาสตร์ และมีความเหมาะสมตามความคิดของคู่สัญญาและประโยชน์สาธารณะ³⁴

2.3.1.3 ยุคกฎหมายสมัยใหม่ (ภายหลังศตวรรษที่ 18)

ในยุคนี้การผูกขาดและการร่วมกันตกลงจำกัดทางการค้าจะไม่เป็น โฆษะ ในทุกๆ กรณี หากแต่จะต้องวิเคราะห์ที่อยู่บนหลักเหตุผล (*Rule of Reason*) กล่าวคือ การร่วมกันหรือข้อสัญญาที่จะควบคุมราคาหรือควบคุมการแข่งขันในทางธุรกิจจะไม่เป็น โฆษะ โดยตัวของมันเอง การร่วมกันหรือข้อสัญญาใ้อาจบังคับได้ ถ้ามีเหตุผลที่เหมาะสม และถ้าไม่ได้เป็นการสร้างการผูกขาดขึ้น³⁵ ดังนั้นในยุคนี้ข้อตกลงจำกัดการค้าจะใช้บังคับตามกฎหมายได้หรือไม่จำเป็นต้องพิจารณาตามหลัก

³³ *Darcy V. Allen*, 77 Eng. Rep. 1260 (1603), is the first reported case dealing squarely with the issue of the legality of a monopoly. The court held the Queen Elizabeth's grant to the plaintiff of the sole right to import playing cards was a monopoly and "utterly void", because it is "contrary to the common law". *Ibid.* page.11.

³⁴ *Mitchel V. Reynolds*, 24 Eng. Rep. 347 (1711), a baker sold his bakery and covenanted to the buyer that he would not compete in the immediate locality for five years. This covenant was held enforceable because it was "ancillary" to the sale of the bakery, "partial" (i.e. limited both in time and geography) and "reasonable" from standpoint of the parties and the public interest. *Ibid.* page.2.

³⁵ *Ibid.* page.11.

Rule of Reason เป็นสำคัญ ซึ่งแบ่งได้เป็นข้อตกลงเพื่อจำกัดการค้าที่ใช้บังคับได้ (Reasonable) และ ข้อตกลงเพื่อจำกัดการค้าที่ใช้บังคับไม่ได้ (Unreasonable)

(1) ข้อตกลงเพื่อจำกัดการค้าที่ใช้บังคับได้ (Reasonable) มีตัวอย่างคำพิพากษา เช่น

คดี Reeves V.Sargent ข้อตกลงโดยผู้ขายธุรกิจ (หรือทรัพย์สิน) ที่จะไม่แข่งขันกับผู้ซื้อในลักษณะที่จะเป็นการสร้างความเสียหายแก่มูลค่าของทรัพย์สินหรือธุรกิจที่ขาย ข้อตกลงนี้ใช้บังคับได้³⁶

คดี Messett V. Cowell คำมั่นสัญญาของผู้ซื้อหรือผู้เช่าทรัพย์สินหรือธุรกิจ ที่จะไม่ใช้ทรัพย์สินหรือธุรกิจนั้นในการแข่งขันกับผู้ขายหรือผู้ให้เช่า หรือสร้างความเสียหายให้แก่ผู้ขายหรือผู้ให้เช่า ข้อตกลงนี้ใช้บังคับได้³⁷

(2) ข้อตกลงเพื่อจำกัดการค้าที่ใช้บังคับไม่ได้ (unreasonable) มักจะเป็นข้อตกลงที่ห้ามโดยไม่มีเหตุผลและไม่ชอบเขตใดๆ อันมีลักษณะที่เป็นการกำหนดความยากลำบากเกินควรกับผู้ที่ถูกจำกัด หรือมีลักษณะเป็นไปเพื่อการสร้างการผูกขาด การควบคุมราคา และการจำกัดปริมาณ ฯลฯ ซึ่งโดยมากแล้วข้อตกลงลักษณะเช่นนี้มักจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกดขี่ ตัวอย่างเช่น

คดี Vancouver Malt V. Vancouver Brewrise ในที่ซึ่ง A จ่ายเงินให้แก่ B เพื่อตกลงที่จะไม่แข่งขันกัน (เพื่อรักษาอำนาจการผูกขาดที่แท้จริงของ A ไว้) ข้อตกลงนี้ขัดกับนโยบายสาธารณะและเป็นโมฆะ³⁸

คดี Robey V. Plain City Theatre ถ้าบริษัทโรงภาพยนตร์ 2 บริษัทซึ่งมีความพร้อมที่จะแข่งขันกันได้ และมี 1 บริษัทยอมจ่ายเงินให้แก่อีกบริษัทหนึ่งเพื่อหยุดไม่ให้มาแข่งขัน สัญญานี้เป็นโมฆะ³⁹

2.3.1.4 กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในปัจจุบัน

กฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีความเป็นมาที่ยาวนาน ซึ่งจุดเริ่มต้นของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่เป็นกฎหมายเฉพาะนั้นอยู่ที่ประเทศแคนาดา เนื่องจากว่าเป็นประเทศแรกที่ตรากฎหมายในเรื่องนี้ภายใต้ชื่อว่า The Act for the Prevention and Suppression of Combination in

³⁶ Reeves V.Sargent, 21 S.E.2d 184 (S.C.1942), covenants by the seller of a business (or other property) not to compete with the buyer in such a way as to injure the value of property or business sold have been upheld. Ibid. page.3.

³⁷ Messett V. Cowell, 79 P.2d 337 (Wash 1938), a promise by the buyer or lessee of property or a business not to use it in competition with, or to the injure of, the seller or lessor has also been upheld. Ibid. page.4.

³⁸ Vancouver Malt V. Vancouver Brewrise, 1934 A.C. 181, where A pay B to agree not compete with A (so as to preserve A's virtual monopoly), the covenant is contrary to public policy and void. Ibid. page.5.

³⁹ Robey V. Plain City Theatre, 186 N.E. 1. likewise, if two theater companies already compete and one merely pays the other to stop competing, that promise is void. Ibid.

Restraint of Trade⁴⁰ ขึ้นใช้บังคับในปี 1889 โดยกฎหมายฉบับนี้มีเป้าหมายเพื่อลงโทษทางอาญาแก่ผู้ประกอบการที่ร่วมกันกำหนดราคาสินค้า แต่กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศแคนาดามีปัญหาในการบังคับใช้โดยเฉพาะในเรื่องของการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด และข้ออ้างที่มักนำมาต่อสู้ในคดีว่ารัฐบาลกลางไม่มีอำนาจออกกฎหมายมาใช้บังคับกับทุกๆ มลรัฐได้⁴¹ อันทำให้กฎหมายเรื่องนี้ของประเทศแคนาดาไม่ได้รับการพัฒนามากเท่าที่ควรจะเป็น

ต่อมาในปี 1990 อันเป็นเวลาภายหลังจากที่ประเทศแคนาดาได้ออกกฎหมายการแข่งขันทางการค้ามาใช้บังคับได้เพียง 1 ปี ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายการแข่งขันทางการค้ามาใช้บังคับเช่นเดียวกัน ภายใต้ชื่อว่า The Sherman Act⁴² ซึ่งถือว่าเป็นประเทศที่สองของโลกที่ตรากฎหมายการแข่งขันทางการค้าขึ้นมาใช้บังคับ โดยกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกามีวัตถุประสงค์ของกฎหมายเพื่อจัดการกับการประกอบธุรกิจที่ไม่เป็นธรรมของสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น น้ำตาลและน้ำมัน ที่ผู้ประกอบการทำการจัดตั้งทรัสต์ (Trust) ขึ้นมาเพื่อลดการแข่งขันทางการค้า ด้วยเหตุนี้ The Sherman Act จึงถูกเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Antitrust Law อย่างไรก็ดี แม้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้บัญญัติใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นประเทศแรก แต่กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้รับการพัฒนาไปอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศแคนาดาที่ได้ออกกฎหมายมาใช้บังคับในเวลาใกล้เคียงกัน

ด้วยเหตุที่กฎหมายในเรื่องนี้ของสหรัฐอเมริกาได้รับการพัฒนาไปอย่างมากจนนานาประเทศถือว่าสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศต้นแบบของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า ประกอบกับภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้บังคับให้ประเทศเยอรมันตะวันตกและประเทศญี่ปุ่นตรากฎหมายการแข่งขันทางการค้าขึ้นใช้บังคับภายในประเทศทั้งสอง⁴³ โดยอาศัย The Sherman Act เป็นต้นแบบในการตรากฎหมาย ส่งผลให้ปัจจุบันกฎหมายเรื่องนี้จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจโลก⁴⁴ เนื่องจากญี่ปุ่นถูกบังคับให้ตรากฎหมายการแข่งขันทางการค้าขึ้น

⁴⁰ The Act for the Prevention and Suppression of Combination in Restraint of Trade มีชื่อแปลเป็นภาษาไทยว่า กฎหมายการป้องกันและปราบปรามการร่วมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้า สักดา ธนิตกุล. (2553). *คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า* (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : วิญญูชน. หน้า 17.

⁴¹ Facey, Brain A and Assaf, D.H. (2006). *Competition and Antitrust Law : Canada and the United States*. LexisNexis Butterworth. page. 6.

⁴² The Sherman Act มีชื่อแปลเป็นภาษาไทยว่า กฎหมายป้องกันผูกขาดและร่วมกันจำกัดการแข่งขัน อ้างถึงใน สักดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 40 หน้า 18.

⁴³ สักดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 40 หน้า 19

⁴⁴ Hovenkamp, Herbert. (1999) *The Law of Competition and Its Practice : Federal Antitrust Policy* (2nd ed.). page. 48.

ใช้บังคับ เป็นเหตุให้กฎหมายเรื่องนี้มีความสำคัญต่อภูมิภาคเอเชียอย่างมาก ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ ฮ่องกง และประเทศอื่นๆ อีกหลายประเทศซึ่งรวมถึงประเทศไทยทำการตรากฎหมายการแข่งขันทางการค้าขึ้นใช้บังคับในประเทศของตนเอง

สิ่งที่ทำให้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าได้รับการยอมรับและมีการนำไปบัญญัติบังคับใช้ในหลายๆ ประเทศทั่วโลก เพราะว่า กฎหมายการแข่งขันทางการค้าไม่ใช่กฎหมายที่เกิดขึ้นมาเพื่อแทรกแซงหรือจำกัดการทำธุรกิจโดยเสรีของผู้ผลิตและพ่อค้า นักธุรกิจ หากแต่กลับเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมและการแข่งขันทางการค้าระหว่างผู้ผลิตและพ่อค้า นักธุรกิจเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ดังนี้⁴⁵

(1) กฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกฎเกณฑ์ในการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม ในการประกอบธุรกิจภายในประเทศแต่ละประเทศมักจะมีผู้ประกอบการทั้งรายเล็กและรายใหญ่ดำเนินธุรกิจแข่งขัน ถ้าหากว่าประเทศใดไม่มีกฎหมายการแข่งขันทางการค้า ผู้ประกอบการขนาดเล็กละอาจจะถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการขนาดใหญ่ได้ อีกทั้งในปัจจุบันมีการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุนและการเงิน รวมทั้งการรวมตัวทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น ส่งผลให้บริษัทต่างชาติทั้งที่เป็นบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เกิดการเคลื่อนย้ายการลงทุนไปยังที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างขนาดของการประกอบการและจำนวนทุนมากขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการออกกฎหมายขึ้นมากำหนดกติกาเพื่อให้การแข่งขันทางการค้ามีความเป็นธรรม และคุ้มครองมิให้ผู้ประกอบการภายในประเทศเดียวกันเอาเปรียบกันเอง และคุ้มครองมิให้ผู้ประกอบการภายในประเทศถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการในต่างประเทศ

(2) กฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากว่า กฎหมายการแข่งขันทางการค้าจะทำหน้าที่กำกับดูแลและลงโทษผู้ประกอบการที่ทำการแข่งขันทางการค้า ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรมภายใต้การแข่งขันระหว่างกัน ทำให้ไม่สามารถเอาเปรียบผู้บริโภคทั้งในด้านของราคาสินค้าและคุณภาพของสินค้าได้

(3) กฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อลดการแทรกแซงจากรัฐ การมีกฎหมายการแข่งขันทางการค้าจะเป็นเครื่องมือให้รัฐทำหน้าที่เป็นเพียงกรรมการในการควบคุมดูแลธุรกิจที่อยู่ในตลาดเท่านั้น ถ้าหากมีการกระทำความผิดตามกฎหมายการแข่งขันทาง

⁴⁵เดือนเด่น นิคมบริรักษ์. (2550). รายงานการบรรยายทางวิชาการ *Trade and Competition* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 6.

การค้าขึ้น รัฐก็เป็นผู้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น แต่ถ้าไม่มีการกระทำความผิดรัฐก็จะปล่อยให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินธุรกิจแข่งขันอย่างเสรี

(4) กฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนนโยบายทางเศรษฐกิจ กฎหมายการแข่งขันทางการค้าจะต้องเป็นเครื่องมือที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบนโยบายของรัฐ เพื่อมีรัฐดำเนินนโยบายที่จะนำไปสู่การผูกขาดหรือทำลายการแข่งขันทางการค้า

พัฒนาการของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าทั้ง 4 ยุคจะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับรูปแบบของสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ จากในยุคก่อนกฎหมาย Common Law การผูกขาดนั้นแทบจะเป็นไปได้โดยเสรี พอต่อมาในยุคของกฎหมาย Common Law การผูกขาดทุกชนิดกลับกลายเป็นโมฆะเกือบทั้งหมด แต่เมื่อถึงยุคของกฎหมายสมัยใหม่การผูกขาดจะเป็นโมฆะหรือไม่ จะต้องพิจารณาตามหลักเหตุผล (Rule of Reason) กล่าวคือ พิจารณาตามเหตุผลและความเหมาะสมเป็นกรณีๆ ไป ด้วยพัฒนาการของกฎหมายในยุคสมัยต่างๆ นี้เองนำมาสู่การเกิดกฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่มีลักษณะเฉพาะ และนับได้ว่าเป็นกฎหมายที่สำคัญและถูกนำไปบังคับใช้ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกในปัจจุบัน เนื่องจากว่าระบบเศรษฐกิจของโลกได้วิวัฒนาการมาถึงการเกิดระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมที่มีการแข่งขันทางการค้าเป็นหลักการสำคัญของระบบเศรษฐกิจรูปแบบนี้ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้ประกอบธุรกิจต่างก็ประสงค์จะให้ตนเองได้รับกำไรสูงสุดในทางการค้า การปล่อยให้เกิดการแข่งขันทางการค้ามากๆ ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจได้รับกำไรสูงสุดได้ยากขึ้น ดังนั้นสิ่งเดียวที่จะทำให้ได้รับกำไรสูงสุดในทางการค้าอีกครั้ง ก็คือ การทำให้การแข่งขันทางการค้าลดลง หรือการสร้างอำนาจผูกขาดให้แก่ตนเอง แต่การผูกขาดได้แสดงให้เห็นว่านำมาสู่การล่มสลายของระบบเศรษฐกิจ ในอดีตที่ผ่านมาไม่เคยปรากฏว่า เมื่อเกิดการผูกขาดแล้วจะทำให้อุตสาหกรรมและสังคมได้รับการพัฒนา มีแต่จะทำให้อุตสาหกรรมไม่มีประสิทธิภาพ สินค้าคุณภาพต่ำ และระบบเศรษฐกิจมีปัญหาตลอดมา แม้ในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมจะไม่ต้องการให้รัฐเข้ามาแทรกแซงในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเอกชนก็ตาม แต่ด้วยปัญหาการทำลายการแข่งขันทางการค้านี้เป็นปัญหาสำคัญ เพราะส่งผลกระทบต่อในหลายๆ ภาคส่วน กล่าวคือ ทั้งระดับผู้ประกอบธุรกิจด้วยกันเอง ผู้บริโภคสินค้า และระบบเศรษฐกิจโดยภาพรวมของประเทศ ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยวิธีการออกกฎหมายคุ้มครองพฤติกรรมการทำลายการแข่งขันทางการค้าขึ้นมาเพื่อดูแลทุกๆ ส่วนของระบบเศรษฐกิจ โดยกฎหมายดังกล่าวไม่ได้เกิดมาโดยมีวัตถุประสงค์ในการแทรกแซงการดำเนินธุรกิจของเอกชน หากแต่มุ่งดูแลให้เอกชนดำเนินธุรกิจกันเองภายใต้การแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม ไม่ให้ผู้หนึ่งผู้ใดมีอำนาจเอาเปรียบผู้อื่นในทางธุรกิจได้

2.3.2 พฤติกรรมที่เป็นการทำลายการแข่งขันทางการค้าที่กฎหมายประสงค์จะควบคุม

เมื่อกฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นธรรมและเสรีภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ดังนั้นกฎหมายจึงไม่ได้บัญญัติมาเพื่อควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจในทุกรูปแบบ หากแต่จะควบคุมเฉพาะพฤติกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อการทำลายการแข่งขันทางการค้าหรือจะนำมาซึ่งการผูกขาดในทางการค้าเท่านั้น โดยสามารถแบ่งประเภทของพฤติกรรมที่เป็นการทำลายการแข่งขันทางการค้าที่กฎหมายประสงค์จะควบคุมได้ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

2.3.2.1 การตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันทางการค้า (Anti-competitive Agreements) หมายถึง การตกลงร่วมกันหรือการดำเนินการใดๆ ระหว่างผู้ประกอบการตั้งแต่ 2 รายขึ้นไปในตลาดการค้าซึ่งส่งผลกระทบต่อการแข่งขันทางการค้าในตลาดหนึ่ง และรวมถึงตลาดที่เกี่ยวข้องกันด้วย โดยทั่วไปในทางกฎหมายการตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันทางการค้าจะหมายถึง พฤติกรรมการตกลงที่มีลักษณะเป็นการป้องกัน จำกัด หรือบิดเบือนการแข่งขันหรือการดำเนินการอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม การตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันทางการค้านั้นครอบคลุมทั้งพฤติกรรมที่มีลักษณะกระทำการร่วมกันอย่างเป็นทางการ กล่าวคือ เป็นการตกลงร่วมกันหรือเป็นข้อสัญญาที่มีผลตามกฎหมาย และพฤติกรรมที่ไม่เป็นทางการด้วย⁴⁶

หลักการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้าหรือไม่ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของข้อตกลงและผลกระทบจากข้อตกลงที่เกิดขึ้นต่อตลาด โดยการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้าสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การตกลงร่วมกันในแนวนอน (Horizontal Agreement) เช่น การร่วมกันกำหนดราคาสินค้าหรือกำหนดปริมาณสินค้าที่จะผลิตและการแบ่งพื้นที่ทำธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการระดับเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ผู้ผลิตสบู่ 3 รายที่มีส่วนทางการตลาดในการขายสบู่ 90% ของตลาด ตกลงร่วมกันว่าจะลดปริมาณการผลิตลง 15% และเพิ่มราคาสินค้าให้สูงขึ้นอีก 30% เป็นราคาระดับละ 40 บาท เป็นต้น 2) การตกลงร่วมกันในแนวตั้ง (Vertical Agreement) เช่น การกำหนดราคาขายต่อ การแบ่งพื้นที่ประกอบธุรกิจ และการห้ามทำธุรกิจกับผู้ประกอบการอื่นซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างผู้ผลิตกับตัวแทนจำหน่าย ตัวอย่างเช่น บริษัท A เป็นผู้ผลิตรถยนต์ยี่ห้อ SR โดยขายให้แก่ตัวแทนจำหน่ายของตน 5 บริษัทในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีข้อตกลงกันว่าบริษัทตัวแทนจำหน่ายทั้ง 5 บริษัทจะต้องขายรถยนต์ในราคา

⁴⁶ สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. คู่มือนักธุรกิจว่าด้วยนโยบายและกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของอาเซียน. หน้า 7.

เดียวกันและของแถมจะต้องเหมือนกันทุกรายการ ถ้าบริษัทใดไม่ทำตามก็จะไม่ให้เป็นตัวแทนจำหน่ายอีกต่อไป เป็นต้น พฤติกรรมการตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันทางไม่ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อระบบตลาดในทางเศรษฐกิจจึงไม่ควรจะปล่อยให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าวขึ้นได้ แต่ถ้าปรากฏว่าพฤติกรรมการตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันทางการค้าเป็นประโยชน์ต่อระบบตลาดและผู้บริโภค ก็อาจจะเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับให้กระทำได้

2.3.2.2 การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Abuse of Dominant Position) หมายถึง การที่ผู้ประกอบการมีอำนาจมากพอที่จะกระทำการใดๆ ในตลาดโดยไม่ต้องคำนึงถึงคู่แข่งรายอื่นๆ กล่าวคือ เป็นการแสวงประโยชน์โดยมิชอบ หรือ การกีดกันโดยมิชอบ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการกระทำของผู้มีอำนาจเหนือตลาดรายเดียว (Single Dominant) หรือ ผู้มีอำนาจเหนือตลาดหลายราย (Collective Dominant) ก็ตาม⁴⁷ โดยพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ เช่น 1) การกำหนดราคาเพื่อจำกัดคู่แข่งรายอื่น ซึ่งเป็นการกำหนดราคาสินค้าให้ต่ำกว่าต้นทุนของผู้ประกอบการรายอื่นหรือเป็นการทุ่มตลาดเพื่อจำกัดคู่แข่งให้ออกไปจากตลาด 2) การห้ามขายสินค้าของคู่แข่ง อันเป็นการบังคับให้ผู้ประกอบการที่เป็นลูกค้าของตนเองไม่นำสินค้าของผู้อื่นมาขาย ทำให้ผู้ประกอบการรายอื่นไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้ 3) การเลือกปฏิบัติ คือ การที่ผู้ประกอบการขายสินค้าให้ลูกค้าของตนรายหนึ่งถูกกว่าอีกรายหนึ่ง ทำให้ลูกค้าที่เป็นผู้ประกอบการที่ซื้อสินค้าในราคาแพงกว่าไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการอีกรายได้ เป็นต้น⁴⁸

2.3.2.3 การรวมธุรกิจเพื่อจำกัดการแข่งขัน (Anticompetitive Mergers) หมายถึง กิจกรรมทางธุรกิจที่เป็นการรวมกิจการ การเข้าซื้อกิจการ การร่วมทุน ฯลฯ ที่จะนำไปสู่การจำกัดการแข่งขันทางการค้า ซึ่งจะพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการควบรวมกิจการแล้วทำให้การแข่งขันทางการค้าลดลงอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามการรวมธุรกิจ ในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าเป็นการควบคุมโครงสร้าง (Structural Control) ไม่ใช่พฤติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมพฤติกรรมแต่เป็นการควบคุมโครงสร้างตลาด จึงทำให้การรวมธุรกิจสามารถกระทำได้อย่างไตร่ตรองได้เมื่อทำการรวมธุรกิจแล้วไม่ก่อให้เกิดการผูกขาดหรือจำกัดการแข่งขันทางการค้า

การตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันทางการค้า การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ และการควบรวมธุรกิจที่จำกัดการแข่งขัน ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการผูกขาดหรือทำลายการแข่งขันทางการค้าทั้งสิ้น ซึ่งการปล่อยให้เกิดพฤติกรรมลักษณะดังกล่าวในระบบเศรษฐกิจมากๆ ย่อมจะเป็นผลเสียอย่างมากทั้งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและระบบเศรษฐกิจ

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 7.

⁴⁸ เคือนเตน นิคมบริรักษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 45. หน้า 8-11

ของโลก เนื่องจากว่าถ้ามีการผูกขาดหรือการทำลายการแข่งขันทางการค้าขึ้นเสียแล้ว การพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าย่อมไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป เพราะว่าอย่างไรผู้บริโภคไม่มีสินค้าอื่นๆ เป็นตัวเลือกในการบริโภคก็จำเป็นต้องซื้อสินค้าที่มีการผูกขาดนั้น นอกจากนี้แล้วสินค้าที่มีการผูกขาดก็อาจจะไม่มีคุณภาพเมื่อเทียบกับราคาสินค้าและการผูกขาดและทำลายการแข่งขันทางการค้าไม่ได้ นำประโยชน์มาสู่ผู้บริโภคแต่อย่างใด ดังนั้นพฤติกรรมที่กล่าวมานี้ มักจะถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายการแข่งขันทางการค้าว่าเป็นพฤติกรรมที่ห้ามกระทำ หรือต้องกระทำภายใต้การควบคุมของกฎหมาย จึงทำให้ประเทศต่างๆ มักตรากฎหมายการแข่งขันทางการค้าขึ้นมาใช้บังคับเพื่อควบคุมและจำกัดการเกิดพฤติกรรมอันเป็นการผูกขาดและทำลายการแข่งขันทางการค้า โดยรวมพฤติกรรมทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าวไว้ในกฎหมายด้วย อันเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมของประเทศ อันทำให้เวลาต่อมากฎหมายการแข่งขันทางการค้าได้รับการยอมรับและมีอิทธิพลต่อประเทศต่างๆ ทั้งที่ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมและไม่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม

ปรากฏว่าการพัฒนาเทคโนโลยี การสื่อสารการผลิตสินค้าได้มีความเจริญก้าวหน้าไปมาก ส่งผลให้การค้าระหว่างประเทศและความร่วมมือเพื่อการค้าในระดับภูมิภาคมีจำนวนมากขึ้น และหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ทำให้การบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเริ่มมีปัญหาในทางปฏิบัติ จนนำมาสู่แนวคิดการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าอนุราชอาณาจักร

2.3.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าอนุราชอาณาจักร

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นเพื่อควบคุมดูแลการแข่งขันทางการค้าภายในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมให้ดำเนินไปได้อย่างเสรีและเป็นธรรม จนเป็นกฎหมายที่ได้รับการยอมรับและถูกนำมาบังคับใช้ไว้ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกแล้วก็ตาม แต่หลักการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าไม่แตกต่างไปจากกฎหมายในเรื่องอื่นๆ กล่าวคือว่า ตามหลักการกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว กฎหมายที่บัญญัติขึ้น โดยประเทศใดก็จะมีขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายจำกัดภายในดินแดนของประเทศผู้บัญญัติกฎหมายขึ้นเท่านั้น หลักการนี้เป็นหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศที่ทำให้ทุกประเทศต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

หลักการที่กฎหมายถูกบัญญัติขึ้นในประเทศใดก็มีขอบเขตการบังคับใช้ภายในราชอาณาจักรของประเทศผู้บัญญัติกฎหมายเท่านั้น มีพื้นฐานความคิดมาจากหลักการเรื่องอำนาจอธิปไตยของรัฐ กล่าวคือว่า การที่รัฐทุกรัฐมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองแล้ว ย่อมมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองที่จะใช้ยันต่อรัฐอื่นๆ ได้เป็นการทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้าหรือการตัดสินใจในเรื่องใดๆ เกี่ยวกับตน รัฐนั้นก็จะต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ใด และไม่สำคัญว่ารัฐนั้นจะมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ขอเพียงแต่รัฐนั้นมีอำนาจอธิปไตยก็จะมีความเท่าเทียมกัน

ตามกฎหมายระหว่างประเทศ⁴⁹ ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า กฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่บัญญัติโดยประเทศใด ก็บังคับได้เพียงแต่ภายในราชอาณาจักรของประเทศนั้น การขยายอำนาจการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าไปยังประเทศอื่นโดยพลการย่อมเป็นการละเมิดต่อสิทธิและอำนาจของประเทศอื่นๆ ซึ่งอาจจะนำมาสู่การเกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศขึ้นได้

อย่างไรก็ดีการผลิตและการค้าได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก โดยเฉพาะการค้าระหว่างประเทศที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้น จากเหตุผลของความพร้อมในด้านของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า นโยบายส่งเสริมทางการค้า รวมทั้งความร่วมมือทางการค้า อันทำให้ประเทศต่างๆ เริ่มตระหนักว่าภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการค้าดังกล่าว ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่จำกัดเฉพาะแต่ภายในดินแดนของประเทศผู้บัญญัติกฎหมายจะไม่เพียงพอต่อการดูแลระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.3.1 การค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจที่ได้มีพัฒนาเรื่อยมาจนถึงยุคระบบเศรษฐกิจเสรี เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญและผลักดันให้เกิดแนวคิดในการนำกฎหมายการแข่งขันทางการค้ามาบังคับใช้นอกราชอาณาจักร แต่อย่างไรก็ตามมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดนี้อย่างมาก ได้แก่

(1) การพัฒนาด้านเทคโนโลยี⁵⁰ การปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 18 ทำให้การผลิตสินค้าได้รับการพัฒนาและมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ จากเดิมการผลิตสินค้าจะดำเนินการภายใต้รูปแบบพึ่งพาแรงงานคนและสัตว์เป็นหลัก แต่ภายหลังที่ได้มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมแล้วการผลิตสินค้าได้เปลี่ยนไปเป็นการพึ่งพาเครื่องจักร⁵¹ ซึ่งจุดนี้ทำให้การผลิตในยุคนั้นสามารถทำได้ครั้งละจำนวนมาก (mass product) ส่งผลให้อุตสาหกรรมเติบโตสินค้าที่ผลิตได้เริ่มมีปริมาณมากจนเกินกว่าที่จะขายภายในประเทศได้ทั้งหมด ดังนั้นการส่งออกสินค้ามาขายยังภายนอกประเทศจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของเหล่าบรรดาผู้ผลิตในช่วงนั้น จากการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในอดีตจนถึงปัจจุบันทำให้ปริมาณการผลิตสินค้ามีจำนวนมากขึ้นอย่างมากถ้าเทียบกับในอดีต จึงเป็นเหตุให้การค้าระหว่างประเทศมีความสำคัญกับทุกประเทศในปัจจุบัน

⁴⁹ A.D. Neale & M.L. Stephens . (1988). *International Business and National Jurisdiction*. Oxford : Clarendon Press. page. 3.

⁵⁰ ยิวเรศ ทับพันธุ์. (2557). *เศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ ทฤษฎีและนโยบาย* (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : ธรรมศาสตร์. หน้า 101 - 102.

⁵¹ Roger B. Beck. (1999). *World History: Patterns of Interaction*. Evanston, Illinois: McDougal Littell.

(2) ความต้องการวัตถุดิบในการผลิต เนื่องจากว่าสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศของประเทศต่างๆ มีความแตกต่างกัน ทำให้วัตถุดิบในการผลิตสินค้าในประเทศหนึ่งอาจจะมีปริมาณไม่เพียงพอ แต่ในทางกลับกันอีกประเทศหนึ่งกลับมีวัตถุดิบมากจนเกินความจำเป็น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วย่อมทำให้ประเทศเหล่านั้นทำการซื้อขายวัตถุดิบระหว่างประเทศต่อกัน

(3) จำนวนประชากรของประเทศ ประเทศต่างๆ มีจำนวนประชากรไม่เท่ากัน กล่าวคือ บางประเทศมีประชากรจำนวนมากส่งผลให้ความต้องการการบริโภคสินค้ามีจำนวนมาก แต่ในประเทศที่มีประชากรน้อยก็มีความต้องการในการบริโภคจำนวนน้อย ถ้าหากประเทศใดสามารถผลิตสินค้าได้เกินกว่าความต้องการในการบริโภคของประชากรภายในประเทศ ประเทศนั้นก็ส่งสินค้านั้นออกมาขายยังประเทศอื่น แต่หากว่าประเทศใดไม่สามารถผลิตสินค้าให้เพียงพอต่อความต้องการของประชากรในประเทศได้ ประเทศนั้นก็อาจจะต้องสั่งซื้อสินค้าจากประเทศอื่นเข้ามาภายในประเทศของตน เพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคของประชากรในประเทศ

(4) รสนิยมการบริโภค⁵² ในเรื่องรสนิยมการบริโภคนี้นับว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ เพราะสินค้ามีแหล่งผลิตจำกัดอยู่ในบางประเทศหรือผลิตได้จำนวนไม่มาก ถ้าหากประชากรของประเทศอื่นต้องการสินค้านั้นก็ต้องทำการซื้อจากประเทศผู้ผลิตเท่านั้น ไม่สามารถผลิตได้เองภายในประเทศ ทำได้แต่เพียงสั่งซื้อมาจากต่างประเทศและมาจำหน่ายต่อ หรือเป็นตัวแทนจำหน่ายให้แก่ประเทศผู้ผลิตสินค้านั้นๆ

ปัจจัยที่นำมาสู่การค้าระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นปัจจัยใดก็ตามย่อมก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อประเทศที่เป็นผู้ซื้อสินค้า และประเทศที่เป็นผู้ผลิตสินค้าในด้านต่างๆ เช่น ทำให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทำให้มีสินค้าสำหรับการบริโภคที่หลากหลายและเพียงพอต่อความต้องการ ช่วยทำให้ตลาดของสินค้าขยายตัว เป็นต้น ดังนั้นการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของทุกประเทศ อันนำมาสู่ความเจริญและมั่งคั่งของเศรษฐกิจโดยภาพรวมของโลก แต่สิ่งที่พัฒนามาตามการค้าระหว่างประเทศด้วยอีกประการหนึ่ง คือ การทำลายการแข่งขันทางการค้าที่มักจะเป็นการกระทำที่มีผู้ประกอบธุรกิจหลากหลายประเทศมารวมกัน เพื่อให้ตนได้อำนาจการผูกขาดในสินค้านั้นๆ

2.3.3.2 สังคมยุคโลกาภิวัตน์ในทางการค้า

กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นผลผลิตจากการพัฒนาทางเทคโนโลยี ซึ่งทำให้ทุกๆ มิติของสังคมระหว่างประเทศประสานเชื่อมโยงกันเสมือนว่าโลกนี้ไม่มีพรมแดนของประเทศอีกต่อไป จึงทำให้ความห่างไกลของระยะทางและอุปสรรคเรื่องเขตแดนของประเทศลด

⁵² เยาวเรศ ทับพันธุ์. อังแล้วเชิงอรรถที่ 50 หน้า 103

ความสำคัญลง อันทำให้ประเทศต่างๆ เสมือนว่าอยู่ร่วมกันภายในสังคมเดียวกัน⁵³

กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ เกิดความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอีกครั้งหนึ่ง โดยเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ คือ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์ทางการเมือง โดยประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะว่าประเทศสหรัฐอเมริกาคือประเทศมหาอำนาจทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคงและเทคโนโลยีประเทศแรกของโลก จึงได้ผลักดันแนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตย เศรษฐกิจทุนนิยมและตลาดเสรี ให้กลายมาเป็นแนวคิดกระแสหลักของโลก⁵⁴ จากความพยายามของประเทศสหรัฐอเมริกาส่งผลให้พรมแดนทางการเมืองและความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์เริ่มถูกลดความสำคัญลงไป ผลที่ตามมาคือ เกิดการขยายตัวของตลาดการค้า การบริการ และการเงินระหว่างประเทศจนครอบคลุมทั่วโลก อีกทั้งการเจรจาต่อรองระหว่างประเทศก็เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น จากที่เคยเจรจาแต่เพียงเรื่องการทหารหรือความมั่นคงเท่านั้น ในเวลาต่อมาก็ได้มีการเจรจาในประเด็นเศรษฐกิจมากขึ้น จนในปัจจุบันกลายเป็นประเด็นหลักในการเจรจาระหว่างประเทศ⁵⁵

เมื่อเกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้น จึงส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องของการเปิดเสรีทางการค้า การเปิดเสรีทางการลงทุนและการเงิน และการรวมตัวทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค

(1) การเปิดเสรีทางการค้า การเปิดเสรีทางการค้าของระบบเศรษฐกิจโลก การค้าระหว่างประเทศของประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากว่าประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้วิธีการเจรจาทางการค้าในระดับพหุภาคีภายใต้กรอบของแกตต์ (GATT) อันเป็นกลไกหลักในการวางกฎเกณฑ์ของการค้าเสรีระหว่างประเทศ ประกอบกับบริษัทข้ามชาติ (Multinational) ได้เข้ามามีบทบาทในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น เนื่องจากบริษัทข้ามชาติเหล่านั้นได้ดำเนินนโยบายในการขยายธุรกิจไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก นำมาสู่การโยกย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำ หรือไปยังประเทศที่จะทำให้บริษัทข้ามชาติ

⁵³ บัณฑิต หลิมสกุล. (2553). *องค์การการค้าโลก(WTO)ในบริบทของเศรษฐกิจไร้พรมแดน เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 30.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 8.

⁵⁵ บัณฑิต หลิมสกุล. (2534). *เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศหลังสงครามเป็นการปรับเปลี่ยนระบบสู่ความสัมพันธ์แบบใหม่*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 58-64.

เหล่านั้นได้เปรียบในทางธุรกิจมากที่สุด⁵⁶ จุดนี้ทำให้เกิดการแบ่งขั้นตอนการผลิตสินค้า (product fragmentation phenomenon) ขึ้น ทำให้โลกแห่งการผลิตดูเหมือนไม่มีพรมแดนของประเทศอีกต่อไป⁵⁷

(2) การเปิดเสรีทางการลงทุนและการเงินทำให้ตลาดเงินของโลกประสานกันเป็นตลาดเดียวกัน ทำให้ประเทศกำลังพัฒนามีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายและสะดวกขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจากว่าในอดีตนั้นเงินทุนมักจะจำกัดไว้ให้แต่เฉพาะบรรดาประเทศที่พัฒนาแล้ว⁵⁸

(3) การรวมตัวทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์นั้นเป็นการส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตในระดับภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการรวมตัวทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคสามารถแบ่งได้เป็น 4 ระดับ

เขตการค้าเสรี (Free Trade Area) เขตการค้าเสรีเป็นการรวมตัวทางเศรษฐกิจโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้าทั้งอุปสรรคทางการค้าที่อยู่ในรูปของภาษีศุลกากร (tariff barrier) และอุปสรรคทางการค้าในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่เรื่องภาษีศุลกากร (non tariff barrier) เช่น เรื่องการกำหนดปริมาณการนำเข้า เป็นต้น ทำให้เขตการค้าเสรีเป็นการรวมตัวในรูปแบบที่เรียกว่า Negative Integration⁵⁹ และถือได้ว่าเป็นระดับแรกของการรวมตัวทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค และเมื่อเกิดการรวมตัวเป็นเขตการค้าเสรีแล้ว การเคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างประเทศสมาชิกจะสามารถทำได้โดยเสรี เสมือนว่าไม่มีพรมแดนทางเศรษฐกิจอีกต่อไป แต่สำหรับประเทศอื่นที่มีใช้สมาชิกยังคงต้องเสียภาษีในการนำเข้าสินค้า โดยอัตราภาษีศุลกากรนั้นยังเป็นอำนาจอธิปไตยของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศที่จะเรียกเก็บได้ ทำให้อัตราภาษีของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันไป⁶⁰

สหภาพศุลกากร (Custom Union) การรวมตัวทางเศรษฐกิจในระดับที่เกิดเป็นสหภาพศุลกากรนี้ จะทำให้ประเทศสมาชิกมีอัตราภาษีเป็นอัตราเดียวกัน เพื่อใช้สำหรับการเรียกเก็บจากการนำเข้าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่ม การรวมตัวเป็นสหภาพศุลกากรนั้นถือได้ว่าเป็นการรวมตัว

⁵⁶ Alan S. Blinder. (2006). *Offshoring :The Next Industrial Revolution?*. Foreign Affairs, (March/April). page. 113-128. and Palmisano, Samuel J. (2006). *The Globally Integrated Enterprise*. Foreign Affairs, (March/April). page. 127-136.

⁵⁷ บัณฑิต หลิมสกุล. อังแล้วเชิงอรรถที่ 53. หน้า 20.

⁵⁸ บัณฑิต หลิมสกุล. อังแล้วเชิงอรรถที่ 53. หน้า 21.

⁵⁹ Tinbergen, T. (1965). *International Economic Integration*. Amsterdam :Elsevier. อังใน บัณฑิต หลิมสกุล. อังแล้วเชิงอรรถที่ 53. หน้า 23.

⁶⁰ บัณฑิต หลิมสกุล. อังแล้วเชิงอรรถที่ 53. หน้า 23.

ในระดับที่สอง เรียกว่า Positive Integration⁶¹

ตลาดร่วม-ตลาดเดียว (Common/Single Market) การรวมตัวทางเศรษฐกิจรูปแบบนี้มีลักษณะเป็นการประสานเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกเข้าเป็นระบบเดียวกัน โดยมีการเปิดเสรีในปัจจัยทางการค้าที่สำคัญ ได้แก่ การเปิดเสรีทางการค้า โดยการลดอุปสรรคทางการค้าทั้งที่เป็นอุปสรรคทางภาษีศุลกากรและอุปสรรคที่ไม่ใช่ทางภาษีศุลกากร และมีการประสานกฎหมายภายในที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจให้ไปในทิศทางเดียวกัน การเปิดเสรีด้านการบริการ การเปิดเสรีด้านแรงงาน และการเปิดเสรีเงินทุน โดยการรวมตัวทางเศรษฐกิจในรูปแบบนี้ก็จะทำให้พรมแดนทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศค่อยๆ หดไป⁶²

สหภาพการเงิน (Monetary Union) การรวมตัวทางเศรษฐกิจรูปแบบสหภาพการเงินจะมีลักษณะที่กลุ่มประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกจะอยู่ร่วมกันภายใต้ธนาคารกลางเดียวกัน และมีเงินตราเพียงสกุลเดียวใช้ร่วมกัน เช่น กรณีของสหภาพยุโรปที่ประเทศสมาชิกจะใช้สกุลเงินสกุลเดียวกัน คือ ยูโร (Euro)

ระบบเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะเสมือนไร้พรมแดน เนื่องจากว่าเขตแดนของประเทศ ระยะทางที่อยู่ห่างไกลกันไม่ว่าจะมากหรือน้อยไม่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการทางธุรกิจอีกต่อไป โดยมีจุดเริ่มต้นของการเกิดเศรษฐกิจแบบเสมือนไร้พรมแดนนี้ คือ การค้าระหว่างประเทศ ภายใต้แนวคิดของหลักการทางเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ที่จะใช้วิธีการคำนวณว่าระหว่างการผลิตเองกับการนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่น วิธีการไหนจะนำมาซึ่งความคุ้มค่าของธุรกิจมากกว่ากัน เพราะว่าแต่ละประเทศมีทรัพยากร วัตถุดิบการผลิต เทคโนโลยี ฯลฯ ในการผลิตสินค้าที่แตกต่างกันไป ซึ่งจุดเริ่มต้นของการค้าระหว่างประเทศ นำมาสู่หลักการแบ่งงานกันทำ ทำให้แต่ละประเทศต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันในการประกอบธุรกิจและทำให้ระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศถูกประสานเข้าด้วยกันเป็นระบบเศรษฐกิจโลกอย่างซ้ำๆ

ในเวลาต่อมาการพัฒนาเทคโนโลยีให้มีความเจริญก้าวหน้าก่อให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ขึ้น กระแสโลกาภิวัตน์ทำหน้าที่เป็นผู้หลอมรวมให้ทุกประเทศของโลกใบนี้เข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมเพียงสังคมเดียว เพราะ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทำให้ทุกประเทศติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวกรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ ประจวบคั้งว่าทุกคนบนโลกได้อยู่ใกล้ชิดกันตลอดเวลา ความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ ได้ถูกทำลายให้หายไปจนเกือบหมดสิ้น ดังจะเห็นได้จากว่า ไม่ว่าประเทศที่เป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือสังคมนิยมต่างก็ดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจไปในลักษณะของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหรือทุนนิยม ไม่มี

⁶¹ บัณฑิต หลิมสกุล. อ่างแก้วเชิงอรุณที่ 53 หน้า 53.

⁶² บัณฑิต หลิมสกุล. อ่างแก้วเชิงอรุณที่ 53. หน้า 25.

ประเทศใดสามารถปฏิเสธระบบเศรษฐกิจในรูปแบบนี้ได้อีกต่อไป ในแง่ของสินค้าต่างๆ ที่ผลิตในประเทศหนึ่งก็จะถูกนำไปวางจำหน่ายในอีกประเทศหนึ่ง หรืออาจจะถูกนำไปผลิตในประเทศอื่นๆ ที่ไม่ใช่เจ้าของสินค้านั้นก็เกิดขึ้นให้เห็นอยู่จำนวนมาก

เมื่อทุกประเทศถูกล้อมรวมกันเป็นสังคมเดียวกันแล้ว การส่งเสริมและพัฒนาทางการค้าจึงมีความจำเป็นอย่างมาก โดยมองว่าการกีดกันทางการค้าไม่ว่าจะเป็นรูปแบบหรือลักษณะใดไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของโลก ดังนั้นจึงเริ่มเกิดการเปิดเสรีทางการค้า การบริการ รวมทั้งการรวมตัวกันระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกัน เพื่อให้การค้าระหว่างภูมิภาคเจริญก้าวหน้าและลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันลง อย่างไรก็ตามการที่ประเทศต่างๆ ถูกล้อมรวมให้มาอยู่ภายใต้สังคมโลกร่วมกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เมื่อประเทศใดประเทศหนึ่งเกิดปัญหาขึ้น ทั้งที่เป็นการกระทำของมนุษย์หรือจากธรรมชาติ เช่น วิกฤติทางเศรษฐกิจ วิกฤติทางการเมือง ภัยพิบัติ ฯลฯ ประเทศอื่นๆ ทั่วโลกย่อมได้รับผลกระทบไปด้วย แต่อาจจะมากหรือน้อยแตกต่างกันไป

ในเรื่องทางเศรษฐกิจ นอกจากวิกฤติทางเศรษฐกิจแล้ว ยังมีปัญหาที่เป็นประเด็นสำคัญอีกปัญหาหนึ่ง คือ เรื่องพฤติกรรมที่เป็นการทำลายการแข่งขันทางการค้าหรือการกระทำเพื่อผูกขาดทางการค้า ซึ่งแม้ว่าผู้กระทำจะกระทำภายในประเทศใดประเทศหนึ่งหรือเป็นการกระทำที่เกิดจากความร่วมมือของหลายประเทศก็ตาม ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำลายการแข่งขันทางการค้าดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นแต่เพียงภายในประเทศที่เกิดการกระทำดังกล่าวขึ้นเท่านั้น หากแต่ส่งผลกระทบต่อไปยังประเทศอื่นๆ ด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ทว่าการถูกล้อมรวมกันเป็นสังคมเดียวกันบนโลกใบนี้ภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์นั้น แม้ว่าจะทำให้เขตแดนของประเทศหมดความสำคัญลงไปเรื่อยๆ แต่ก็เป็นที่เป็นเรื่องการค้าเท่านั้น ส่วนในเรื่องอื่นๆ เช่น การปกครอง การบริหารและการบัญญัติกฎหมายขึ้นใช้บังคับ ยังคงถูกจำกัดอยู่แต่ภายในประเทศเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของกฎหมายยังคงยึดหลักการบังคับใช้กฎหมายในหลักการเดิม คือ กฎหมายที่ตราขึ้นโดยประเทศใดย่อมบังคับใช้ได้เฉพาะภายในประเทศนั้น ทำให้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าไม่สามารถพัฒนาไปได้เท่าทันกับพฤติกรรมการทำลายการแข่งขันทางการค้าที่มีลักษณะระหว่างประเทศเกิดขึ้นอยู่เสมอๆ ตัวอย่างเช่น⁶³

(1) การตกลงร่วมกันระหว่างประเทศผู้ประกอบการเอกชนเพื่อจำกัดการแข่งขันทางการค้า ซึ่งถูกเรียกว่า คาร์เทล (Cartel) เช่น กรณีการร่วมมือของบริษัทยา/วิตามินระหว่างประเทศต่างๆ หรือกรณีการร่วมมือกันระหว่างบริษัทสายการบินเรือ

⁶³เดือนเด่น นิคมบริรักษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 45. หน้า 27-28.

(2) การใช้อำนาจเหนือตลาดผูกขาดของผู้ส่งออกรายใหญ่รายเดียว เช่น กรณีของบริษัท Microsoft

(3) การรวมธุรกิจระหว่างบริษัทข้ามชาติ เช่น กรณีของบริษัท Price Waterhouse กับ Coopers & Ly Brandt และกรณีของบริษัท Boeing กับ McDonnell Douglas

2.3.4 องค์การระหว่างประเทศกับการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าออก ราชอาณาจักร

การพัฒนาการค้าระหว่างประเทศและยุคโลกาภิวัตน์ทำให้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกป้องระบบเศรษฐกิจเสรีมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้วยังได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะต้องถูกนำมาบังคับใช้ในการดูแลระบบเศรษฐกิจของโลกให้มีความเสรี เป็นธรรม ปราศจากการผูกขาดและทำลายการแข่งขันทางการค้าดังจะเห็นได้จากว่าองค์การระหว่างประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับทางการค้าระหว่างประเทศล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญต่อการตรากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าอย่างมากเนื่องมาจากการเติบโตของการค้าระหว่างประเทศและความเป็นเสรีทางการค้า การเงินและการลงทุน อันส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจไม่ได้จำกัดการค้าเสรีของตนเองไว้แต่ภายในประเทศเท่านั้น หากแต่ยังไปดำเนินธุรกิจในต่างประเทศและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ประกอบธุรกิจรายอื่นๆ ที่อยู่ในต่างประเทศมากขึ้น ผลก็คือ ทำให้ตลาดของผู้ประกอบธุรกิจกว้างมากขึ้น ผลกำไรที่จะได้รับก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นไปด้วย แต่ปรากฏว่าพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการผูกขาดหรือทำลายการแข่งขันทางการค้าได้รับการพัฒนาไปในรูปแบบระหว่างประเทศด้วยเช่นกัน

พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการผูกขาดหรือทำลายการแข่งขันทางการค้าระดับระหว่างประเทศมีทั้งพฤติกรรมที่เป็นการตกลงร่วมกันเพื่อจำกัดการแข่งขันทางการค้า การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบและการรวมธุรกิจเพื่อจำกัดการแข่งขันทางการค้า ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพฤติกรรมดังกล่าวนี้มีรูปแบบและลักษณะเช่นเดียวกับพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการผูกขาดและทำลายการแข่งขันทางการค้าภายในประเทศ แต่ผลกระทบย่อมรุนแรงกว่า เพราะว่าพฤติกรรมการผูกขาดหรือทำลายการแข่งขันทางการค้าระดับระหว่างประเทศมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศเสมอ และผู้ที่ได้รับผลกระทบก็ไม่ได้จำกัดแต่เพียงผู้ประกอบธุรกิจด้วยกัน หากแต่ยังมีผลกระทบไปยังระดับผู้บริโภคทั่วโลกด้วย เมื่อการรักษาไว้ซึ่งการแข่งขันทางการค้าเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการดูแลระบบเศรษฐกิจของโลก ดังนั้นองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องต่างเห็นถึงความสำคัญและพยายามที่จะออกกฎหมายการแข่งขันทางการค้ากลาง เพื่อเป็นแนวทางและแม่แบบให้ประเทศต่างๆ นำไปอนุวัติการตาม อันจะส่งผลให้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศ

ต่างๆ ทั่วโลกมีลักษณะเหมือนกันและเป็นสากล โดยองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องและให้ความสำคัญต่อกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในระดับสากล ได้แก่

2.3.4.1 องค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD)

เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจในหมู่ประเทศสมาชิก ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ส่งเสริมการค้าเสรีและให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาทั้งในประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนา⁶⁴

เนื่องด้วยองค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการค้าเสรีด้วย ดังนั้นเมื่อการค้าขยายตัวอย่างมากทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ อันส่งผลให้การแข่งขันทางการค้าและพฤติกรรมในการทำลายการแข่งขันทางการค้าเริ่มพัฒนาไปเป็นระดับระหว่างประเทศด้วย กฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่ถูกใช้บังคับแต่เพียงภายในประเทศแต่ละประเทศย่อมไม่เพียงพอต่อการดูแลระบบเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศให้เกิดความเสรีและเป็นธรรม จึงนำมาสู่การบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้านอกราชอาณาจักรขึ้น แต่เนื่องด้วยการบังคับใช้กฎหมายในลักษณะดังกล่าวเป็นการละเมิดต่ออำนาจอธิปไตยของประเทศอื่นๆ เช่นนี้้องค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) จึงกลายเป็นองค์กรสำคัญที่จะเข้ามามีบทบาทในการดูแลในเรื่องการวางหลักเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับในบรรดาประเทศสมาชิกในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้านอกราชอาณาจักรของประเทศ

เช่นนี้แล้ว้องค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ได้ทำการศึกษาและวิจัยในเรื่องความแตกต่างระหว่างการค้าและดูแลการการแข่งขันทางการค้า โดยในปีค.ศ.1967 องค์กรร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ได้ลงมติยอมรับ recommendation of the Council Concerning Co-operation between Member countries on Anticompetitive Practices affecting International Trade ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการลดความขัดแย้งของการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าและการพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายที่มีความเหมาะสมกับประเทศสมาชิกทุกประเทศ ซึ่ง recommendation of the Council Concerning Co-operation between Member countries on Anticompetitive Practices affecting International Trade ได้ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง

⁶⁴Organization for Economic Co-operation and Development.(2015) *History*.(Online).<http://www.oecd.org/about/history/>. [2015, March 2].

หลายครั้ง โดยครั้งล่าสุด คือ ในปีค.ศ.1995⁶⁵ โดยภายใน recommendation ดังกล่าวประกอบด้วย หลักการสำคัญ⁶⁶ คือ

(1) ประเทศสมาชิกจะแจ้งต่อสมาชิกอื่นๆ เมื่อผลประโยชน์ที่สำคัญได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากการสืบสวนหรือการบังคับใช้กฎหมาย

(2) ประเทศสมาชิกจะแบ่งปันข้อมูลและอนุญาตให้ประเทศสมาชิกที่ผลประโยชน์ของตนได้รับผลกระทบทำการเสนอแนะและปรึกษากับประเทศผู้ดำเนินการ

(3) ประเทศสมาชิกจะร่วมมือกันดำเนินการสอบสวนในสถานที่ที่มีความเหมาะสม

(4) ประเทศสมาชิกจะช่วยเหลือประเทศสมาชิกอีกประเทศหนึ่งในการรับข้อมูลที่อยู่ในดินแดนอื่นๆ

(5) ประเทศสมาชิกจะพิจารณาการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร โดยวิธีการร้องขอไปยังประเทศที่เป็นสถานที่ที่การกระทำนั้นเกิดขึ้น

เมื่อพิจารณาหลักการของ recommendation of the Council Concerning Co-operation between Member countries on Anticompetitive Practices affecting International Trade ทำให้ทราบได้ว่าความร่วมมือหลายฝ่ายในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้านอกราชอาณาจักรจะเป็นไปในลักษณะ Positive comity⁶⁷ กล่าวคือกำหนดให้ประเทศผู้ได้รับความเสียหายโดยส่วนใหญ่จากการดำเนินกิจการทางการค้าอันเป็นการละเมิดกฎหมายการแข่งขันทางการค้าหรือกฎหมายป้องกันการผูกขาดของประเทศตนสามารถร้องขอไปยังประเทศที่ถูกร้องขอ เพื่อให้ประเทศผู้ถูกร้องขอดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำผิดตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศผู้ถูกร้องขอ อีกทั้งเพื่อเป็นการเพิ่มบทบาทในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศและการพัฒนาประสิทธิภาพของผลผลิตทางเศรษฐกิจ องค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD)

⁶⁵Organization for Economic Co-operation and Development.(2015). *Revised Recommendation of the Council Concerning Cooperation between Member countries on Anticompetitive Practices affecting International Trade 1995*.(Online).<http://www.oecd.org/daf/competition/21570317.pdf>. [2015, March 2].

⁶⁶Won-Ki Kim.(2003). *The Extraterritorial Application of U.S. Antitrust Law and Its Adoption in Korea*. Singapore Journal of International & Comparative Law. page 407.

⁶⁷Ibid page 407.

จึงได้ทำการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยกฎหมายการแข่งขันทางการค้าและนโยบายขึ้น (The Committee on Competition Law and Policy : CPL)⁶⁸

นอกจากองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) แล้วองค์การการค้าโลกก็เป็นองค์การระหว่างประเทศอีกองค์การหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเพื่อปกป้องระบบเศรษฐกิจเสรีของโลก

2.3.4.2 องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO)

เป็นอีกหนึ่งองค์การระหว่างประเทศที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการกำหนดการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศหรือนอกราชอาณาจักร เนื่องจากผลของการเจรจาระหว่างกันเป็นเวลานานหลายสิบปีขององค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ทำให้ในปีค.ศ.1996 องค์การการค้าโลก (WTO) ได้ทำการจัดตั้งคณะทำงานขึ้นมาพิจารณาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายทางการค้าและการแข่งขันขึ้น (Working Group Interactive between Trade and Competition Policy) โดยได้รับการตอบรับจากคณะกรรมการสหภาพยุโรป (The European Commission) เป็นผู้จัดทำข้อเสนอขึ้น โดยข้อเสนอดังกล่าวได้กำหนดกรอบการดำเนินงานในเรื่องการแข่งขันทางการค้าไว้ดังนี้⁶⁹

ในขั้นตอนแรก สนธิสัญญาหรือความตกลงควรกำหนดขอบเขตที่แน่นอนในเรื่องขององค์ประกอบหลักของโครงสร้างการแข่งขันทางการค้า โดยเริ่มต้นจากระดับภายในประเทศ ดังนั้น องค์ประกอบหลักที่จะต้องปรากฏในสนธิสัญญาหรือความตกลงซึ่งควบคุมการแข่งขันทางการค้า คือ การใช้อำนาจเหนือตลาด ตลอดจนเรื่องความร่วมมือกันเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งหรือการสร้างสภาพดังกล่าว

ในขณะที่เดียวกันสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) จะถูกเร่งรัดให้ออกหลักการที่สำคัญในทางการแข่งขันทางการค้า แล้วค่อยๆ ส่งเสริมให้เกิดการประสานกันของกฎเกณฑ์การแข่งขันทางการค้า

นอกจากนี้แล้วการเตรียมการในเรื่องการแจ้งและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการแข่งขัน ควรได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานการมีธรรมาภิบาลที่ดีต่อกัน และสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) ควรให้คำมั่นในการยอมรับกฎเกณฑ์บนพื้นฐานของความเข้าใจว่าทุกประเทศควรยอมรับการบังคับใช้กฎเกณฑ์

⁶⁸ Ibid. page 407.

⁶⁹ Ibid. page 405.

ในการแข่งขันทางการค้า เพื่อทำให้เกิดความถูกต้องและชอบธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย
นอกราชอาณาจักร

องค์การการค้าโลก (WTO) เป็นความคาดหวังอย่างมากว่าจะเป็นองค์การที่จะทำให้เกิดนโยบายการแข่งขันทางการค้าที่มีความสอดคล้องและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน⁷⁰ แต่ในระหว่างการดำเนินงานในเรื่องนี้ได้เกิดปัญหาขึ้นแต่ก็ยังคงตัดสินใจที่จะดำเนินกิจกรรมต่อไป

แม้ว่าทั้งองค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ(OECD) และองค์การการค้าโลก (WTO) จะเป็นองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญในวงกฎเกณฑ์ในเรื่องการแข่งขันทางการค้าให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมถึงเรื่องการวางแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายเรื่องนี้นอกราชอาณาจักรด้วย แต่ด้วยเหตุที่ว่ากฎเกณฑ์ในการแข่งขันทางการค้าและนโยบายทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จึงส่งผลให้การสร้างกฎหมายหรือกฎเกณฑ์การแข่งขันทางการค้าที่มีมาตรฐานเดียวกันเพื่อนำมาบังคับใช้ร่วมกันนั้นเป็นไปได้ยาก ดังนั้นการทำงานขององค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) และองค์การการค้าโลก (WTO) จึงดำเนินไปได้อย่างช้าๆ⁷¹

ด้วยเหตุผลทางด้านความแตกต่างทางสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนา ทำให้การพัฒนากฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่จะนำมาเป็นกฎหมายแม่แบบดำเนินการไปได้ช้าก็ตาม แต่ด้วยความสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ทำให้องค์การระหว่างประเทศยังคงต้องดำเนินการในเรื่องนี้ต่อไปจนในช่วง ปี ค.ศ. 2001 ที่ประชุมระดับรัฐมนตรีการค้าโลกครั้งที่ 4 มีมติให้คณะทำงานว่าด้วยปฏิสัมพันธ์ระหว่างการค้าและนโยบายการแข่งขัน (Working Group on Interaction between Trade and Competition Policy : WTPCT) ดำเนินงานในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้าเพื่อนำมาพัฒนากฎหมายการแข่งขันทางการค้าซึ่งประกอบไปด้วย 4 ประเด็น⁷² คือ การช่วยเหลือทางด้านวิชาการและการเสริมสร้างศักยภาพเกี่ยวกับกฎหมายการแข่งขันทางการค้าสำหรับประเทศกำลังพัฒนา กำหนดให้การตกลงร่วมกันจำกัดการแข่งขันทางการค้าที่เรียกว่า Cartel หรือ Hard Core Cartels เป็นพฤติกรรมจำกัดการแข่งขันทางการค้าข้ามชาติ กำหนดให้ความร่วมมือในเรื่องกฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นไปในรูปแบบความสมัครใจ และการบังคับใช้กฎหมายจะต้องยึดหลักการของความโปร่งใสและหลักการไม่เลือกปฏิบัติ คือ จะต้องมีการเผยแพร่กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศตนเองให้ประชาชนทั่วโลกทราบ รวมทั้งแจ้งการบัญญัติและแก้ไข

⁷⁰ Eleanor M Fox. (1997). *Toward World Antitrust and Market Access*.(91). Am.j.Int'l L. 1. page 24

⁷¹ P. Griffin. (1999). *Extraterritorial in U.S. and EU Antitrust Enforcement*. (67) Antitrust L.j. 159.page 197

⁷²เดือนเด่น นิคมบริรักษ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 45. หน้า 28-34.

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในองค์การการค้าโลกทราบ และเมื่อมีการกระทำความผิดตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการของชาติตนเองหรือเป็นผู้ประกอบการชาวต่างชาติ จะต้องถูกบังคับใช้กฎหมายในลักษณะเดียวกันและมาตรฐานทางกฎหมายเดียวกันตามหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favoured Nation : MFN)⁷³ และหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Nation Treatment : NT)⁷⁴

จากการศึกษาจึงทำให้ทราบว่าในเรื่องของการปกป้องระบบเศรษฐกิจจากการทำลายการแข่งขันทางการค้าหรือการผูกขาดนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างมาก ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น เกาหลี ฯลฯ ล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญในการขยายเขตอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าออกภายนอกประเทศตนเอง ถ้าหากว่าการทำลายการแข่งขันทางการค้านั้นส่งผลกระทบต่อมายังภายในประเทศ แต่การขยายเขตอำนาจการบังคับใช้กฎหมายโดยประเทศใดประเทศหนึ่งโดยไม่ได้รับความยินยอมจะประเทศอื่นๆ ในโลกนั้น อาจจะนำมาซึ่งปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศจึงให้ความสำคัญในการศึกษาในประเด็นนี้ เพื่อออกกฎเกณฑ์กลางมาเป็นแม่แบบให้ประเทศสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศนำไปเป็นต้นแบบในการบังคับใช้ อันจะทำให้กฎหมายมีหลักการและวิธีการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้สามารถดูแลระบบเศรษฐกิจของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพและป้องกันการเกิดความขัดแย้งในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ก็ด้วยเหตุผลที่ประเทศต่างๆ มีความแตกต่างกันในเรื่องของการแข่งขันทางการค้าอย่างมาก การหากฎเกณฑ์กลางร่วมกันกระทำได้ยากยิ่ง ดังนี้ประเทศหลายๆ ประเทศจึงได้ขยายเขตอำนาจการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าออกไปนอกอาณาจักรเอง โดยไม่ร้ององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งการกระทำดังกล่าวถูกต้องด้านจากประเทศอื่นๆ มากอยู่พอสมควร แต่ในเวลาต่อมากลับได้รับการยอมรับและกลับเป็นแนวทางให้ประเทศอื่นๆ ขยายเขตอำนาจการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ตามไปด้วยเช่นกัน

กฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีความเป็นมาจากพื้นฐานของการผูกขาดในระบบเศรษฐกิจในแต่ละยุคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประสบการณ์ในอดีตได้แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจแบบไม่ซับซ้อน เพื่อยังชีพเป็นหลัก หรือมีการค้าขายยังไม่มากนัก ถ้าหากเกิดการผูกขาดขึ้นในระบบเศรษฐกิจแล้วย่อมทำให้ระบบเศรษฐกิจต้องล่มสลาย เพราะการผูกขาด

⁷³ GATT 1994 ข้อ I:1 ใน สิทธิกร นิพภยะ. (2552). หลักการไม่เลือกปฏิบัติ. อ้างถึงใน รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ และสมบูรณ์ สิริประชัย. *กฎหมาย WTO เล่มหนึ่ง : กฎกติกาทั่วไป*. กรุงเทพฯ : สมาคมฯ. หน้า 3-4.

⁷⁴ GATT 1994 ข้อ III เรื่องเดียวกัน. หน้า 27-28.

ทำให้ผู้ประกอบการต่างขาดแรงจูงใจในการผลิตและการค้า เพราะว่าขาดผูกขาดอาจจะทำให้ผู้ผลิตขาดทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิต เช่น ที่ดิน วัตถุดิบ เครื่องมือการผลิต เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การผลิตย่อมมีอุปสรรคมากมาย อันไม่จูงใจให้เกิดผู้ผลิตสินค้าขึ้นในสังคม ประเด็นนี้ทำให้ผู้มีอำนาจผูกขาดได้รับประโยชน์จากการผูกขาดแต่เพียงฝ่ายเดียว ทั้งความมั่งคั่งทางทรัพย์สินและการเป็นเจ้าของตลาดในการผลิตสินค้าแต่ผู้เดียว

เมื่อเกิดการผูกขาดในทางเศรษฐกิจนั้นหมายความว่า สินค้าที่ผลิตออกมาจะเป็นแบบใด หนึ่ง อย่างไร ราคาเท่าใด คุณภาพดีหรือไม่ จะไม่ใช่สิ่งที่สำคัญในการตัดสินใจซื้อของมาบริโภค เพราะว่า ผู้บริโภคไม่มีทางเลือกมากนัก ซึ่งผิดกับการแข่งขันในทางเศรษฐกิจที่จะมีผู้มาผลิตสินค้าแข่งขันกันเพื่อขายจำนวนมาก แข่งกันพัฒนาคุณภาพสินค้า รวมทั้งรูปแบบสินค้าให้มีความแปลกใหม่ แต่ราคาอาจจะหลากหลายขึ้นอยู่กับคุณภาพของสินค้า ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกซื้อสินค้าได้จากหลากหลายผู้ผลิตและหลากหลายคุณภาพตามความชื่นชอบและความจำเป็น จุดนี้เองเมื่อสังคมได้พัฒนามาสู่การเกิดระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมแล้ว การแข่งขันทางการค้าจึงเกิดขึ้นและมีความสำคัญอย่างมาก ขนาดที่ต้องให้รัฐออกกฎหมายขึ้นมาเพื่อดูแลการแข่งขันทางการค้าให้สามารถเกิดขึ้นได้ในระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ

อย่างไรก็ดีแม้ว่าจะมีกฎหมายการแข่งขันทางการค้าขึ้นใช้ควบคุมภายในประเทศแล้วก็ตาม แต่การค้าไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงภายในประเทศเท่านั้น แต่ในปัจจุบันการพัฒนาเทคโนโลยี การขนส่ง การสื่อสาร รวมทั้งการส่งเสริมทางการค้ากลับทำให้การค้าระหว่างประเทศเติบโตขึ้นอย่างมาก ความเติบโตทางการค้าระหว่างประเทศกลับเป็นช่องว่างของกฎหมายที่มีข้อจำกัดว่ากฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยประเทศใดมักจะบังคับใช้เฉพาะแต่ในราชอาณาจักรของประเทศผู้บัญญัติกฎหมายเท่านั้น ช่องว่างนี้ทำให้ผู้ประกอบการเห็นถึงโอกาสทำกำไรจากการผูกขาดทางการค้าระหว่างประเทศได้ กล่าวคือ ผู้ประกอบการต่างตระหนักดีว่าการทำลายการแข่งขันทางการค้าภายในประเทศจะทำให้ตนเองกระทำผิดกฎหมายและต้องถูกลงโทษในประเทศ แต่ถ้าผู้ผลิตและผู้ค้านักธุรกิจใช้ประโยชน์จากช่องว่างของกฎหมายผ่านการค้าระหว่างประเทศ โดยการผูกขาดหรือทำลายการแข่งขันร่วมกันกับประเทศอื่นๆ แต่ให้ผลกระทบไปเกิดยังอีกประเทศหนึ่งที่ไม่ใช่ประเทศอันเป็นที่อยู่ของตนเอง เช่นนี้แล้วผู้ประกอบการก็ไม่ต้องมีความผิดที่จะต้องรับโทษใดๆ เพราะว่า ผลเสียหายจากการทำลายการแข่งขันทางการค้าไม่ได้เกิดในประเทศที่ตนเองอยู่ ส่วนในประเทศที่ได้รับความเสียหายก็ไม่สามารถลงโทษแก่ผู้กระทำผิดได้ เพราะการกระทำผิดนั้นไม่ได้กระทำลงในประเทศของตนเองเช่นกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นขอยกตัวอย่างดังต่อไปนี้ สมมติว่า มีเพียง 3 ประเทศเท่านั้น คือ ประเทศ A ประเทศ B และประเทศ C ที่สามารถผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อขายภายในประเทศและระหว่างประเทศได้ ผู้ผลิตข้าวหอมมะลิของทั้ง

3 ประเทศต่างทำการแข่งขันกันเพื่อส่งออกมายังประเทศต่างๆ ทั่วโลก ทำให้ได้กำไรในการขายไม่มากนัก ปรากฏว่า ผู้ผลิตข้าวหอมมะลิของทั้ง 3 ประเทศเกิดความคิดที่จะลดการแข่งขันทางการค้าระหว่างกัน จึงตัดสินใจมาตกลงร่วมกันกำหนดราคาขายสินค้าเพื่อขายไปยังต่างประเทศให้สูงขึ้นจากเดิม เช่นนี้แล้ว แม้ว่าประเทศ A ประเทศ B และประเทศ C จะมีกฎหมายการแข่งขันทางการค้าขึ้นใช้บังคับก็ตาม แต่ก็ไม้อาจจะลงโทษแก่ผู้ผลิตข้าวหอมมะลิของตนได้ เพราะการกำหนดราคาร่วมกันเพื่อขายไปยังต่างประเทศไม่ได้ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจหรือการแข่งขันทางการค้าภายในประเทศ ในทางกลับกันประเทศที่ซื้อข้าวจากผู้ผลิตข้าวหอมมะลิของทั้ง 3 ประเทศก็ไม่สามารถลงโทษบุคคลดังกล่าวได้ เพราะว่าการกระทำผิดไม่ได้เกิดขึ้นในประเทศของตน อีกทั้งกฎหมายของตนเองก็มีของเขตบังคับใช้แค่เพียงภายในราชอาณาจักรของประเทศเท่านั้น

ปัญหาช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้านอกราชอาณาจักรเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจมีช่องทางในการผูกขาดและทำลายการแข่งขันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศได้อย่างสะดวกสบาย ซึ่งถ้าหากปล่อยไปเช่นนี้ก็อาจจะนำมาซึ่งปัญหาเศรษฐกิจของโลกได้ ทำให้องค์กรระหว่างประเทศพยายามที่จะสร้างกฎหมายแม่แบบขึ้นมาให้แก่ประเทศต่างๆ นำไปเป็นแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้านอกราชอาณาจักร แต่ก็ยังไม่สามารถทำได้สำเร็จ เพราะมีปัญหาในเรื่องความแตกต่างทางด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการปกครองอยู่มาก จนในที่สุดประเทศต่างๆ ก็เริ่มขยายเขตอำนาจการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้านอกราชอาณาจักรเอง โดยเฉพาะประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป แม้ว่าในระยะแรกของการขยายเขตอำนาจการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าจะถูกต่อต้านจากนานาประเทศทั่วโลก แต่ในเวลาต่อมาประเทศที่เคยต่อต้านกลับเห็นถึงความจำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้านอกราชอาณาจักร และบังคับใช้ตามแบบประเทศสหรัฐอเมริกาคู่เช่นกัน

ความจำเป็นและความสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้านอกราชอาณาจักร มีอิทธิพลมายังประเทศในทวีปเอเชียหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี และที่สำคัญคือกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ดังจะเห็นได้จากนโยบายการแข่งขันทางการค้าของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Regional Guidelines on Competency Policy) ซึ่งเป็นแนวทางให้ประเทศสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ไม่มีกฎหมายการแข่งขันทางการค้าให้ดำเนินการตรากฎหมายการแข่งขันทางการค้าขึ้นใช้บังคับตามแนวทางของ Guideline นี้ ส่วนประเทศใดที่มีกฎหมายการแข่งขันทางการค้าใช้บังคับแล้วก็ให้ทำการอนุวัติกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในประเทศของตนให้เป็นไปตามแนวทางที่ Guideline ได้วางไว้ เพื่อให้กฎหมายการ

แข่งขันทางการค้าของประเทศสมาชิกทุกประเทศมีกฎหมายการแข่งขันทางการค้าไปในแนวทางเดียวกัน และหนึ่งในประเด็นที่ Guideline ได้กำหนดให้เป็นประเด็นสำคัญที่ประเทศสมาชิกจะต้องบัญญัติให้มีในกฎหมายการแข่งขันทางการค้า คือ การบังคับใช้นอกราชอาณาจักร (Extraterritorial application of competition policy)⁷⁵ ดังนั้นประเทศสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทุกประเทศซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วยจะต้องบัญญัติกฎหมายการแข่งขันทางการค้าให้สามารถบังคับนอกราชอาณาจักรได้

⁷⁵ASEAN Secretariat.(2010). *ASEAN Regional Guidelines on Competency Policy*.(Online). Available<http://www.asean.org/archive/publications/ASEANRegionalGuidelinesonCompetitionPolicy.pdf> [2015, May 19].